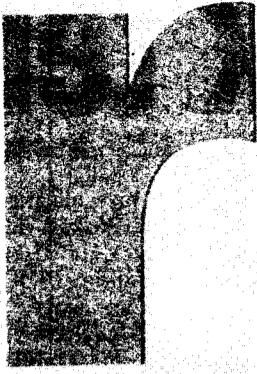

Haftalık Gazete

Rojname Hefteyî

REALITE
Press

Hejmar-Sayı: 3

Tel: 0-212-256 90 11

PKK cephesinde değişen değerler

● "Bizim Türkiye'den istediğimiz bir siyasi diyaloga imkan hazırlamasıdır. Bizim söyledikleri gibi Türkiye'yi bölüp parçalamak gibi bir niyetimiz yok. Bu koşullarda alın götürün Kürdistan'ı deseler biz kabul etmeyiz. Çünkü bizim Türkiye ile birlikteliğe ihtiyacımız vardır. Türkiye'yi güçlendirme, demokrasiyi güçlendirme ve özellikle halkı güçlendirme sözkonusudur." Sayfa -6

Hêvîyek me jî
hun in

Nivîsa F. Dilgeş di r. 3' an de

14 - 20 KANÛN / ARALIK - 1994

Fiyatı: 10.000 TL (KDV dahil)

MOZAIK

Bu coğrafyada yaşayan yerleşik halklar, Osmanogullarıyla beraber; kendi fizikini, kendi kültürünü, kendi değerlerini üretti. Bununla birlikte üzerinden yüzlerce yılın akıp geçtiği bu coğrafyada, bu halkların, iç içe geçen fakat aynı zamanda kendisi de olan özgün kültürel mirasları var.

S. 8-9

Demokrasinin DEP ayıbı

- DEP ile ilgili karar siyasal bir karardır. Ve devletin demokratik alanı Kürtlere kapalı tutmakta kararlı olduğunu göstermektedir.

Yekiti GULBARAN'ın yazısı S.4'de

"ÊRÎŞÊN LI DJÎ ZÎMANÊ KURDÎ" -2

- Beriya hatina Tirkan a Enedolê, li ser axa Enedol û Kurdistanê di ser çilê de ziman û Kultur dijîyan.

Nivîsa Felat Dilgeş di r. 10' an de

"Kürt aydını suçlu"

- Şiddet bazan öylesi boyutlara ulaştı ki, o kadar yanlış yerlere ulaştı ki, Türkiye'de insanların nefretini üstünde topladı.

Uğur Cankocak'ın görüşleri S.7'de

ÇERÇEVE

Suikast mantığı

Iran, Türkiye'yi dışlayıp Azarbaycan ile anlaşarak, boru hatlarını Ukranya'ya uzatma konusunda anlaşmış. Daha önce de Ukranya, Türkiye ile bir anlaşma yapmış ve Arap petrolünü Batı Avrupa'ya pazarlamak için, Ceyhan'dan Samsun'a bir boru hattı döşemesinin koşullarını yaratmıştı. ABD ve Batı Avrupa'nın ambargosundan çıkmak üzere olan Suriye, İsrail ile anlaşmanın eşliğinde durmaktadır. Sırbistan Yunanistan ile cephe kurma hazırlığına girişmiş bulunuyor. Bütün işaretler, bütün dengelerin yeniden ve farklı çıkarlar üzerinde biçimlendiği gösteriyor. Böyle bir dar geçitte, Türkiye Avrupa Gümrük Birliği ile pazarlıklar içindeyken, Tansu hanım, bir oturumda başkanlık yapmak üzere AĞIK toplantısına giderken, İstanbul'un merkezinde Özgür Ülke tesisleri havaya uçuruluyor! Doğrudan doğruya Türkiye'de yaşayan 60 milyon insanın geleceğine karşı düzenlenen bu suikast, günlük basında, bir günde tüketilen bir haber olarak geçip gidiyor. Ardından, MHP Genel Başkanı A. Türkeş, on yılda onüçbin insanın şu ya da bu biçimde katledildiği Türkiye'de "Gerekirse kan dökeriz" diyebiliyor. DEP Davası kaşla göz arasında karara bağlanıyor ve Başbakan "Yargı bağımsızdır" diyerek sorunu geçiştirirken, Cumhurbaşkanı "Onları ben hapse-medim ki, ben bırakayım" türünden açıklamalar yapıyor.

Kürt kavramı üzerinde odaklaşan ezici ve dışlayıcı ideolojik-politik yargıların, toplumsal bir eğilim haline gelme noktasında ortaya çıkacak olan cehennem elbette ki herkesi yakacaktır.

Oysa şovenizm, ırkçı ve saldırgan niteliklerini öne çıkararak faşizme doğru hızla yol alıyor. 70'li yıllarda oluşturulan faşizm teorileri ile, bu gün ortaya çıkan ve küçükburjuva kitlelerde kendisine geniş bir taban oluşturmaya başlayan faşist tehdidi göğüslemek zordur. Kürt kavramı üzerinde odaklaşan ezici ve dışlayıcı ideolojik-politik yargıların, toplumsal bir eğilim haline gelme noktasında, ortaya çıkacak olan cehennem, elbette ki herkesi yakacaktır. Durumun ciddiyetini "Kadınlar Matinesi"nde ya da "Vur pat lasın-Çal oynasın" aymazlığında görmek olanaklı değildir. Refah Partisi'ne karşı oluşturulmak istenen cephenin ise, faşizmin yükselmesine hizmet ettiği artık somut bir gerçekliktir. Trilyoner parti başkanlarının, bu dar geçitte politika ürete-meyecekleri de ortaya çıkmıştır. Yönetimdeki mevcut kadrolar, bu kaosun içinden çıkacak birikimden ve cesareten yoksundurlar. Yapay gündemlerle belki biraz daha ayakta durmak mümkündür, ama, hiç kuşku yok, faşist yükselişe müdahale edilmediği için kan akacaktır ve akan kan içinde boğulacak olan, toplumun bütün kesimleridir

REALİTE

Reel Press Basın San. ve Tic. Ltd. Şti. adına
İmtiyaz Sahibi: Orhan KOTAN

Gen. Yay. Yönetmeni ve Sorumlu Yazı İşleri Müd. Mahfuz SÜRĞİT,
Adres: La Martin Cd. Celile Apt. No: 51 Kat: 5 Taksim/İstanbul
Tel: (0-212) 256 90 11 - Fax: (0-212) 256 90 12
Basıldığı Yer: Serfer Matbaası Dağıtım: Birleşik Basın Dağıtım

Politik temsil

Kürt hareketinin son yıllarda önüne koyduğu en önemli sorun politik temsil olayıdır. Kürt literatüründe Kuzey Kürdistan olarak yer alan ve bu alandan yükselen yaklaşık 12 parti ve grubu kapsayan örgütlerin, ne ulusal düzeyde ve ne de uluslararası düzeyde kabul edilen bir politik temsil düzeyi yoktur. Kürt hareketleri halen politik temsil ile ilgili çalışmalarını bir türlü sonuçlanmayan ya da sonuçlandırılmayan cephe inşası ile sürdürmektedirler.

Türkiye, tartışılmaz bir devlet politikası olarak PKK'yı hedefe oturtmuştur. Ancak, PKK'nın politik temsil şansı yoktur. Mevcut ilişkilerde köklü bir denge değişikliği olmadığı sürece PKK'nın politik temsil şansı hiç olmayacaktır.

TBMM'den apar topar kovulduktan sonra, bir bölümü tutuklanan, bir bölümü de Avrupa'ya sığınan DEP milletvekillerinin özellikle Avrupa'da -sözde de olsa- bir politik temsil şansları olabilirdi. Ancak DEP'liler PKK'nın himayesi altına girme eğilimi gösterdikleri için bu şansı kaybetmiş görünüyorlar.

Kasım'ın sonunda PKK Genel Sekreteri'nin uluslararası kuruluşlara ve bazı devlet ve hükümet başkanlarına gönderdiği mektupta politik temsil ile ilgili olarak şu ifadeler yer verilmiş: "Biz tartışmaz olarak Kuzey Kürdistan'da Kürt halkını temsil ediyoruz. Mevcut halk desteği ve ulaşılan savaş gücü bunu kanıtlamaktadır. Milyonlarca insanımız, iradesini partimize teslim etmiş ve bize duyduğu büyük güven sonucu olarak da onay vermiştir. Ve biz bütün yaklaşımlarımızda bu nedenlerden dolayı oldukça duyarlı ve sorumlu davranmaya özen gösterdik". Konu ile ilgili olarak Realite, ulaşıldığı Kürt siyasi parti ve gruplarına aşağıdaki soruyu yöneltti:

"Yukarıdaki ifadeler göz önüne alındığı zaman, sürdürülen mücadelede partinizin tutumu nedir? Kuzey Kürdistan'da Kürt halkını tartışmaz olarak temsil eden bir parti söz konusu olduğu zaman, partiniz politik ve programatik olarak mücadelenin neresinde durmaktadır? PKK Genel Sekreterinin iddiasına katılıyor musunuz?"

Realite'nin 2. sayısında yer aldığı planlanan cevaplar 3. sayının baskıya gireceği şu günlere ka-

dar bize ulaşmadı. Oysa konu, bekle gör politikası ile, suskunlukla geçiştirilecek hafiflikte değil. Son derece önemlidir. PKK Genel Sekreteri çok açık konuşuyor: "Kuzey Kürdistan'da Kürt halkını biz -yani PKK- temsil etmektedir. Dünya bizi taraf olarak kabul etmelidir. TC bizi taraf olarak kabul etmelidir. Evet deyin savaşı durduralım" diyor. Bunlar üstünden atlanıp geçilecek konular olmalı. A. Öcalan, ayrıca kendisini kefil olarak ortaya koyuyor. Yani savaşı durdurur derse, savaş duracaktır. Akan kan duracaktır. Göç durdurulabilecektir. İnsanlar yerlerine yurtlarına dönebilecek, olağanüstü hal kalkabilecek, Özel Tim, Korucu ordusu dağıtılacak, seçimler yapılabilecek, yatırımların kapasitesi genişleyebilecektir.

Böyleyse eğer, diğer Kürt siyasi parti ve gruplarının varlık nedeni nedir?

Ilegal Kürt siyasi parti ve grupları soruya cevap vermedikleri için ne düşündükleri halen belli değildir. Eğer Türk basını lütfedip de bunlardan biri ile ilişki kurarak görüşlerini kamu oyuna aktarabilirse, biz de öğrenmiş olacağız. Kürt liderler, Kürt basını diye bir olgudan oldukça habersiz görünmektedirler. Bu liderler, çizgi yayınları dışında pek seslerini duyurma alışkanlığını henüz kazanmadılar. Ne zaman kazanacakları da pek belli değildir. Bu gün için şu söylenebilir: alanda maddi bir güç olarak var olamayan, genel olarak Kürt hareketinde marjinal nitelikler olarak yer alan bu örgütler, PKK Genel Sekreteri'nin görüşlerini sesiz kalarak onaylamaktadırlar.

Yarın için söyle-necek sözlerin fazla anlamli olmayacağı belirtmek gerekmiyor! Kürtler Kürt sorununda politik temsil düzeyine gele-medikleri için, sorunun çözümünde etkili olamıyorlar. Olmaları

da beklenemez. Kürt sorununda günlük gelişmelerden kalkarak politika saptamakla, strateji geliştirmekle herhangi bir sonuca ulaşamaz. Kürtler, ideolojik kaygıları bir yana bırakarak ne istediklerini açıkça ortaya koymak zorunda. Bu gün bunun yolu, cinayetlerle, suikastlarla karartılan, bombalarla infilak ettirilen havayı, hayatın bütün alanlarına taşımak değildir. Tersine, ulusal ve uluslararası düzeyde son derece açık ve son derece net olmak gerekli. Bu gün dünyada Bosna bir istisna değildir ve Türkiye, ikinci bir Yugoslavya olmanın tam da eşindedir.

Kürt sorununda günlük gelişmelerden kalkarak politika saptamakla, strateji geliştirmekle herhangi bir sonuca ulaşamaz. Kürtler, ideolojik kaygıları bir yana bırakarak ne istediklerini açıkça ortaya koymak zorunda. Bu gün bunun yolu, cinayetlerle, suikastlarla karartılan, bombalarla infilak ettirilen havayı, hayatın bütün alanlarına taşımak değildir. Tersine, ulusal ve uluslararası düzeyde son derece açık ve net olmak gerekli. Bosna bir istisna değildir ve Türkiye, ikinci bir Yugoslavya olmanın tam da eşindedir.

JI XETÎB DÎCLE Û DÎLÊN DEP'Î RE NAMEYEK VEKIRÎ

HÊVIYEK ME JÎ HUN IN

Parastina mirovatiyê, parastina prastiye, parastina mafên gelê Kurd ê bindest ne hêsan e. Li birîneke ku bi sedan salî ye ku ew xwedî derketin û ji bo başkirina vê birîne xebitîn, tekoşin dayin û serî rakirin; zanebûn, bîrewerî, şehrazetî, dilsozî û mêrxasbûnê dixwaze.

Birîn kur e, birîn kul e; birîn di kezeba dilê me de ye. Xwîn ji kezeba dilê me diherike; êşa wê, wek pêlên çemên Dicle û Firatê radibe û datîne. Bar û berpirsiyarî giran e. Ji binê vî barî rabûn, ji heqê vê berpirsiyariyê derketin, di dema me de, di roja îroyîn de vatiniyek dîrokî, vatiniyek welatperwerî ye.

Divê îro em mêrxas bin, divê îro em welatperwer bin; divê îro em serî netewînin; we serî netewand, ez we pîroz dikim.

Erê Kek Dicle;

Dijmin çiqas har, neyar çiqas hov, dijmin çiqas devbixwîn be, neyar çiqas ji mirovatiyê dûr be, divê em ji berevajiyê vê harbûn û hovîtiyê li ser xwe bin, di ber xwe bidin; bi xebat û lebata xwe; bi mêranî û bi fêrisiya xwe, bi zanebûn û bi şehrazetiya xwe ji bo gelê Kurd û mirovatiyê di ber xwe bidin.

Hewcedariya gelê me bi mêrxasan heye. Mêrxas; yanê mêrê xas; mêrê

ku bi sozê xwe ve girêdayî ne; mêrên ku serî li ber tirsonek, bizdonek, bêbext û bêbavan danaynin; pêwistiya me bi wan egît û gernasanan heye. Ew egît, ew fêris, ew gernas, ew mêrxas, ew melkemot, ew leheng, ew qehreman, ew şêr... ne dûr in; divê ne dûr bin; nêzik, divê pîr nêzik bin; divê li ba me bin, divê li rû me bin; carna li pey, carna li pêş me bin; divê di nav me de bin; divê ez bim, divê tu bî, divê ew be, divê ew bin, divê em bin, divê gelê Kurd be.

Em tev, wek canek, em bicarek dikarin li hember hovîtiyê mirovatiyê biparêzin. Divê em biparêzin; lewra parastin sedemê hebûna me ye; parastina mirovatiyê çirûsk e, mefer e, hêvî ye; hêviya gelê Kurd e; pirsra hebûn û nebûnê ye.

Ev çirûsk, ev agir, ev hêvî ku ket nav dilê mirov; ma sekin, ma rawest, ma tebat rihete lo! Ma jibîrkirina wî dengê keçên xama, zarûk û bûkan ri-

Kek Dicle;

Vî gelî sosretên mezin, ecêbên giran; bager û babelîskên mezin dît; ev gel ji mêrxasî û bêbextiyan re bû şahid. Ev gel bê bira ma, bê dê ma, bê xwişk ma, bê bav ma; lê tu car bêbaviyê nekir. Ev gel ji Qoçgiriyan re, ev gel ji Diyarbekiran re, ev gel ji Dêrsim û Zilanên re bû şahid. Bêbextî, bêxîretî û hovîtiyan bi çavên xwe dît. Ev gel Helepçeyan jiya; lê dîsa jî vî gelî di şeva tarî de, di tarîstanan de hêviyê di paşila xwe de, di himbêza xwe de xwedî kir. Şikir îro êdî hêvî di paşilan de, di himbêzan de bi cih nabe û nasitire; wekî şepe, wekî aşîte mezin dibe hêviya me û êdî tu kes nikare hêviyê di dar de bike; êdî hêvî nikare bi darên sêpiyan bê daleqandin.

het e? Ma ev şîn, ma ev sond, ma ev xwîn, ma ev pevçûn û girîn! Lê ev hêvî, lê ew çirûska ku di nav çavên zarûkan de dibiriqe! Ma zîndan, ma hepis, ma girtîgeh; ma girtîgeh dikarin wê hêviyê dil bigirin! Ma hêvî dil tê girtin!

Kek Dicle;

Vî gelî sosretên mezin, ecêbên giran; bager û babelîskên mezin dît; ev

bi cih nabe û nasitire; wekî şepe, wekî aşîte mezin dibe hêviya me û êdî tu kes nikare hêviyê di dar de bike; êdî hêvî nikare bi darên sêpiyan bê daleqandin.

Dadgehên wan, mebûsên wan; çiqas bilind bibe jî ewtîn û zûrîna se û g urên wan; serker û serdozgerên wan; dixwaze bila felek jî bibe bavê wan, nikarin, wê nikaribin xelas bibin ji vê

Ez dizanim, erê em dizanin ew serdozgerê serker; ew generalên sermezî û mêjî biçûk; ew hurmezînen bizdonek û derewkar; ew pîresêrên ji mirovatiyê bêhay... tev, ew hemû xwîna me, xwîna we, xwîna gelê Kurd fir bikin jî têr nabin. Ne xerakirin û şewitandina 2500 gundî, ne kuştina bi hezaran mirovî, ne jî ji ser axa welatê xwe koçkirina bi milyonan mirovî wan gurên dev bixwîn û çavbirçî têr nake.

Wan hor, wan hov û wan nemirovan; wan û bapîrên xwe bihuşt gelan Enedolê; mozayîqa gelan Enedolê kirin goristan û hêştin. Bi saya wan, bi saya serê wan êdî Enedol goristanek gelan e. Berhema wan, diyariya wan a ji mirovatiyê re ev e.

Kek Dicle;

We û hevalên xwe; xwişka me Leyla, birayên me Ehmed, Orhan, Selim, Sedet... qedera xwe bi qedera gelê xwe re kirye yek. Êdî ew qeder yek e û ew qeder qedera me tevan, qedera gelê Kurd e. Em nikarin bibin mensûbên gelekî bindest ên azad; em nikarin bibin ronakbîr û nivîskarên gelekî bindest ên azad. Serbestiya me, serbilindî û serfirariya me; azadbûna me wê bi azadbûna gelê Kurd re be. Heta ku welatê me girtîgeh be, em nikarin azad bibin. Sînorên vê zîndanê, ne

herçar diwarên girtîgehê ne. Sînorên vê zîndanê wekî kelem di nav kezeba me de, dilê me de daçikandî ne. Emê van sînoran hilweşînin; bila qet şik tune be.

Kek Dicle,

Ger ku mirov pêşeroja xwe bi pêşeroja gelê xwe re yek bibîne û wekî Îsmail Beşikçî li doza mirovatiyê xwedî derkeve û bibe

Ev çirûsk, ev agir, ev hêvî ku ket nav dilê mirov; ma sekin, ma rawest, ma tebat rihete lo! Ma jibîrkirina wî dengê keçên xama, zarûk û bûkan rihet e? Ma ev şîn, ma ev sond, ma ev xwîn, ma ev pevçûn û girîn! Lê ev hêvî, lê ew çirûska ku di nav çavên zarûkan de dibiriqe!

mêrxasek azadiyê, ma hepis, ma zîndan, ma girtîgeh dikarin bi mirov çî bikin!..

Min hûn bi serbilindî dîtin; bi serbilindiya we ez serbilind bûm. Wusa bi mêranî, bi egîtî, bifêrisî, bi gernasî di ber xwe bidin. Serê xwe bilind bigirin û me şermî nekin; hêviyek me jî hun in. Ma hûn dizanin!..

F. DILGES

gel ji mêrxasî û bêbextiyan re bû şahid. Ev gel bê bira ma, bê dê ma, bê xwişk ma, bê bav ma; lê tu car bêbaviyê nekir. Ev gel ji Qoçgiriyan re, ev gel ji Diyarbekiran re, ev gel ji Dêrsim û Zilanên re bû şahid. Bêbextî, bêxîretî û hovîtiyan bi çavên xwe dît. Ev gel Helepçeyan jiya; lê dîsa jî vî gelî di şeva tarî de, di tarîstanan de hêviyê di paşila xwe de, di himbêza xwe de xwedî kir. Şikir îro êdî hêvî di paşilan de, di himbêzan de

xwîna han.

Wê dageha ku îro di nav salekê de sê sal, panzdeh sal ceza dide we, di sala 1925'an de, di bîhnêkê, di himmekê de sîrf ji bo ku bi Tirkî nizaniyên xortên Kurdan dişandin darên sêpiyan. Erê di bîhnêkê de xortên Kurdan di deriyekê de dixistin hundir û di derê yê din re derdixistin û dibirin ber darên sêpiyan. Ewî li lawan, di pey de bavan di dar de dikirin; da ku bav bi kula lawan bimirin.

DEMOKRASİNİN DEP AYIBI

DGM'nin DEP davasında verdiği karar Türk usulü "demokrasinin" tipik bir örneğidir. Bu siyasal bir karardır ve devletin demokratik alanı Kürtlere kapalı tutmakta kararlı olduğunu göstermektedir

Ankara DGM'nin DEP davasında verdiği karar Türk usulü "demokrasinin" tipik bir örneğidir. Bu siyasal bir karardır ve devletin demokratik alanı Kürtlere kapalı tutmakta kararlı olduğunu göstermektedir. Kuşku yok ki bu karar sonrası Kürtlerin siyasal tansiyonu yükseltilmeye çalışılacak, devlet de bu siyasal kararıyla kördüğüsünü körüklemeye, Türk ve Kürt kitlelerindeki siyasallaşma ve kendine dönük sorgulama sürecini ortadan kaldırmaya çalışacaktır. Bu nedenle olayı soğukkanlı ve kendi rasyonelleri içerisinde değerlendirmek gerekiyor. İktidarın ne yapmak istediğini iyi anlamak ve bu tuzağa düşmemek gerekiyor. Kürt sorununu silahla "çözme" isteği, her gün cüzdanını biraz daha kabartan askerden bürokrata, yazardan politikacıya ulaşan geniş bir savaş taciri katman oluşturmuştur. Yanısıra Kürtleri silahla kurtarma iddiası da Kürt kesiminde, kan üzerinde politika yapan, genecek ölü bedenlerin üzerinde "duş" atmayı amaç edinmiş bir kesimi ortaya çıkarmıştır. Sonuçta ise Türk ve Kürt kitleleri "altı kapalı" kapıya "hep gele" atmaktadırlar. Bunun açılması için "şes" evinin açılması gerekmektedir. Devlet terörü ve PKK'nin geniş Kürt kesimlerinin üzerinde estirdiği şiddetin amacı bu "şes" evini kapalı tutmaktır.

Genç ölü bedenlerin üzerinde zar atıp, kan üzerinde mevki ve itibar sahibi olanların ortak bir amacı vardır. Bu amaç, Kürtlerin özgür iradelerinin ortaya çıkmasını engellemektedir. Keza kan tacirliği yapan egemen güçlerin de, dağa adam çıkarma simsarlığı yapanların da, bu savaşta kaybettikleri birşey yoktur. Bu nedenle üzülen belirtiyorum, beş Kürt mebusu bu savaşta "ne şehitler ne gazi ..." Birgün gelecek ki, bu sevgili mebuslarımız o körolası demir parmaklıklar ardında görüş günlerinde söylediklerini yüksek sesle söyleceklerdir. Ama o zaman çok geç olacaktır ve demir parmaklıklarından yitip giden yılları kimse geri dönebilemeyecektir.

Türk devletinin devraldığı tarihsel bir değere şöyle gözetin. Göreceksiniz ki bu tarih işgal, talan, kan ve despotluk üzerine kurulu bir tarihtir. Bu tarihte insanlığa devredilen olumlu miras yok gibidir. Bu kültürel miras açısından da böyledir. Bu miras Attila'nın despotluğunun bir toplamıdır. "Mecburi İskan", "İstiklal Mahkemeleri", ülkelerin demografik yapılarının değiştirilmesi hep bu kültürün eseridir.

Dünyada insanların giyim kuşamlarının kanunla belirlendiği bir başka mekan olmasa gerek. Türkiye bu kepezeliğin de dünyadaki biricik öncüsüdür. Viktor Hugo anırasında "Türk'ün gittiği yerde aydınlık biter karanlık başlar" diyordu. İngilizlerin ünlü Şairi Lord Byron da bu nedenle olsa gerek gidip Yunanlığın kurtuluş mücadelesinde, kırmızı fesli

2000'li yılların eşliğinde Türkiye'de insanlar düşüncelerinden dolayı hapsedilmektedirler. Bu zorbalık da "vatanın bölünmez bütünlüğü" palavraları uğruna yapılmaktadır. Ne olursa olsun bu kafatasçı anlayış Türk ve Kürt kitlelerinin statükoyu zorlayan eğilimini engelleyemeyecektir.

Yekûb GULBARAN

Osmanlı'nın karşısında saf tutmuştu. Türkiye'de yaşanan ceberrutluklar Victor Hugo'yu doğruluyor.

DGM'ler günümüzün İstiklal Mahkemesidir. Başında da köpeğine şiiir yazacak kadar "duyarlı" bir ortaçağ adamı vardır. Üstelik bu adam orada mehmetçiklerin "şiiir"li iltifatlarına da mazhar olmaktadır.

O DGM'ler ki '80 cuntasından sonra

Erdal Eren'in yaşını büyütüp asmakta tereddüt etmemiştir. Düşüncelerinden ötürü insanları cezalandırmak söz konusu olduğunda, hele bu Kürtçe doğrusu Türk Mahkemeleri çok hızlı çalışmaktadır. Seyit Rıza'nın idamında olduğu gibi.

Türkiye'nin, Avrupa'nın tepkisinden çekinip DEP davasında böyle ağır bir karar göze almayacağı sanılıyordu. Oysa Türkiye hesabını

çoktan yapmıştı. Önce Güney Kürdistan'a giriş çıkışlara kısıtlama getirildi. Ardından Türkiye'ye gelen dış gözlemcilerin yargı ile görüşmesi engellendi. Son olarak da Uluslararası Af Örgütü'nün Türkiye'de araştırma yapması engellendi. Gerekçe hazırды, "Amnesty"de PKK'lydı!

DEP davası karara bağlanmadan önce "Özgür Gündem" in büroları bombalandı. Bu Avrupa'nın tepkisini ölçmek için yapılmış bir provakasyondur. Kimin yaptığı o kadar önemli değildir. Bu bombalama sonrası dış başkentlerde beklenen tepkiler oluşmadı. Öyle sanıldığı gibi AGİK'teki liderler zirvesinde fırtına mırırtına da kopmadı. Çünkü Türkiye'nin elinde de "Bosna" gibi kozlar vardı.

Sonuç olarak sıra "Türk yargısının" "bağımsızlığını (!) kanıtlamaya gelmişti. Beş mebusa verilen cezalarla "Türk Mahkemelerinin" bağımsız çalıştığı kanıtlanacaktı 8 Aralık'ta.

Türk usulü "demokrasinin" sahip olduğu çifte standardın bir çok örneği var. Bakın DSP de seçimleri boykot etti ama kapatılmadı.

2000'li yılların eşliğinde Türkiye'de insanlar düşüncelerinden dolayı hapsedilmektedirler. Bu zorbalık da "vatanın bölünmez bütünlüğü" palavraları uğruna yapılmaktadır. Ne olursa olsun bu kafatasçı anlayış Türk ve Kürt kitlelerinin statükoyu zorlayan eğilimini engelleyemeyecektir.

Belli ki devlet zorbalığa, kan içiciliğe doymamıştır. Aralarında Mehmet Sincar'ın da bulunduğu 70'i aşkın DEP'linin katli, 20'yi aşkın il ve ilçe örgütünün bombalanması devleti tatmin etmemiş görünüyor. Bu vampirliğin adı da "demokrasi" konusudur.

Kürtlerin çifte sandarda karşı çıkmaları için bir çok neden vardır. Kürt sorununda bağımsızlıktan, üniter devlete dek çözüm öneren kim olursa olsun, düşünce özgürlüğü istemek bir haktır. Bunun yanısıra Kürtler de kendilerini çifte standarttan kurtarmalıdır. Zira Kürt hareketinin bir kesimi de şimdiden diktatoryal egemenlik kurmuştur. "Bijî Serok" demeyen herkes haindir, işbirlikçidir, alçaktır. Almanya'da kitap okuduğu için saldırıya uğrayan Kürtler var. Geniş bir aydın kesimi düşünce üzerinde estirilen PKK kaynaklı bu anlayış nedeniyle sesini çıkaramamaktadır, hatta gizlenenleri bile vardır.

Devletin ceberrut niteliğini tartışmak anlamsızdır. Ancak Kürtler devletten bazı demokratik normaları isterken, kendisi de onlara riayet etmek zorundadır.

Şu bilinmelidir ki insanlar hapsedilebilir, öldürülebilir ama düşünceleri ortadan kaldırılamaz.

Kürt mebuslarına saygılarımı, sevgilerimi iletiyorum.

Demokratik Platform

Kürt Demokratik Platformu'nun (KDP), 10-11 Aralık günlerinde Ankara'da yaptığı bir toplantıdan sonra siyasal bir partiye dönüşeceği açıklandı. Mehmet Baykara'nın başkanlığında basına açık olarak yapılan toplantıda ilk sözü alan Hasan Deniz'den sonra, Şerafettin Elçi söz aldı. Toplantı, Ş.Elçi'nin konuşmasından sonra basına kapalı olarak devam etti.

Toplantı bittikten sonra yapılan yazılı bir açıklamada şu ifadeler yer verildi: "Kürt Demokratik Platformu'nun daveti üzerine çeşitli bölgelerden gelenlerin katılımı ile düzenlenen toplantıda yapılan tartışmalar sonucu(..) yaşanan tüm bunalımların ve sıkıntıların altında yatan temel sorun olan Kürt sorununun siyasal çözümünü programının merkezine oturtan bir siyasal partiye ihtiyaç olduğu görüşüne varılmış ve böyle bir partinin kurulmasına karar verilmiştir."

Barışçıl, demokratik bir hareket olduğu vurgulanan siyasal partinin, devletin toprak bütünlüğüne saygılı olduğu, sınıf partisi değil, kitle partisi olduğu açıklandı. Çoğulcu, katılımcı, liberal-demokrat bir parti anlayışının savunulduğu belirtilen metinde ayrıca, şu ifadeler yer alıyor: "Özgür birey-Sivil toplum-Demokratik toplumu hedefliyoruz. Statükocu değil, değişimci bir hareketiz. Kürt-Türk eşitliği temelinde devletin yeniden yapılanmasını gerekli görmekteyiz."

Toplantıya katılanlardan Reşit Deli, partileşme süreci ile ilgili olarak sorduğumuz soruyu şöyle cevaplandırdı: "Bilindiği gibi yıllardan beri Ortadoğu ve Türkiye'de süregelen Kürt halkının kendi kimliği ile yaşama kavgasına tanığız. Kürtlerin sorunlarının yaratıcısı olan devletlerin antidemokratik, inkar ve şiddet politikaları sonucu tarih boyunca Kürtler, kendi tercihleri olmadan mücadelelerini illegal ve şiddetle dayalı olarak sürdürmüşlerdir."

Gerek dünyanın değişimi ve küçülmesi, gerekse Ortadoğu'nun durumu gelinen noktada artık öz gücün belirleyici olma gücünü yitirdiğini ve bu dönemde Kürtlerin de artık dünya düzlemine uygun ve kendi ulusal sorunlarını legal, demokratik ve barışçıl yöntemlerle dile getirmeleri en doğru mücadele biçimidir diye düşünüyoruz. Bu nedenle Kürtlerin özlük ve taleplerini, ulusal sorunlarını şeffaf bir düzeyde dile getirmelerini sağlayacak barışçıl, demokratik ve liberal bir mücadeleye ihtiyaç duyulduğuna inanıyorum. Bu bağlamda gönül isterdi ki, özüne uygun bir biçimde Kürtler kendi siyasal kurumlarını bu ülkede oluşturabilsinler. Bunun adı da Kürtlerin kimliği ile, Kürt adı ile siyasal partilerini oluşturmaladı.

Kürt Demokratik Platformu 10-11 Aralık 1994 tarihinde liberal bir parti kurma kararı aldı.

rıdır. Türkiye'de çözüm bekleyen yığınla sorun vardır. Fakat Kürtlerin sorunu farklı bir özellik taşımaktadır. O da ulusal bir sorun olmasında yatar. Bu sorunların çözümü ulusal esaslara dayalı projelerle mümkündür diye düşünüyorum. Bu Türkiye'nin toprak bütünlüğünü bozmak anlamına gelmez. İki halkın eşitlik temelinde siyasal erki paylaşma olayıdır. Çünkü ayrılık noktasını kavramadan, birlik esprisini yakalamak mümkün değildir."

Platform sözcülerinden Behlül Yavuz ise Realite muhabirine verdiği uzun demecinde, Dünyadaki gelişmeleri, Ortadoğu'daki denge değişikliklerini, PKK ile Devlet arasında süren çatışmaları değerlendirdikten sonra şu açıklamayı yaptı: "Devlet, Terörle Mücadele Yasası çerçevesinde her "Kürdüm" diyeni terörist kabul etti ve bu yargısını ege-men kılmayı da başardı. Gerçekçi olmak lazım. Şu anda Kürtlerin hakını da hukukunu da, Kürtlerden çok Dünya savunuyor."

Behlül Yavuz, şiddetle ilgili olarak yaptığı değerlendirmede ise şu konulara değindi: "Bölgede yaşayan bir insan olarak şunu gördüm: Türkler de Kürtleri öldürüyor, Kürtler de Kürtleri öldürüyor. Bu nasıl bir savaştır ki, yalnızca bir tarafın halkı acı çekiyor, yok ediliyor."

B.Yavuz, monolitik dayatmaları ise şu ifadelerle eleştirdi: "Ali Fırat imzalı bir yazıda şu ifadeler var 'Biz Şerafettin Elçi ve arkadaşlarına şunu diyoruz, savaştan iki taraf var. Biri özgürlük hareketi, biri de devlettir. Onun dışında bir yol yoktur. Ya bize taraf olursunuz ya devlete. Eğer devlete taraf olursanız tasfiye partisi olursunuz."

Bu mantık bize göre yanlıştır. Çünkü devlet de aynı şeyi söylüyor: ya PKK'yı terörist ilan edip lanetleyin ya da devlete taraf olun! Biz devlete diyoruz ki, hayır, bu da yanlıştır! Bunların dışında başka

yöntemler de vardır. Biz diyoruz ki, milletin hakkını savunmak için illegallite yapılmaz. Ben Kürtsem, benim haklarım varsa, bunu açık ve meşru zeminlerde söyleyebilmeliyim. Biz de Ankara'nın orta yerinde düşüncelerimizi açık açık söylüyoruz. İlegal programlarla bizim söylediklerimiz arasında hemen hemen hiçbir ciddi fark yoktur. Silahlı mücadele kelimesi dışında. Meşru temellerde mücadele ediyoruz. Bunu yaparken de yasaları bir kenara itmiyoruz. O da bizler için bir vakıa, bir handikaptır."

B.Yavuz, HEP-HADEP çizgisi için şu belirlemeli yaptı: "HEP-DEP-HADEP sürecini demokratik mücadelenin gereklerini yerine getirmede yetersiz buluyorum. O denli büyük hatalar yapıldı ki, demokratik anlamda ciddi bir kazanım olmadı. Ancak, biz bu hatalardan bazı dersler çıkarabiliriz ve çıkarmalıyız. Bu bağlamda, DEP kurucu üyesi ve kuruluş aşamasında istifa etmiş birisi olarak, o mantık ve o mücadele anlayışı ile demokrasi mücadelesinin yozlaştırılacağına inanıyorum. Bu yüzden de o süreçte bulunamazdım. Demokrasi demokrat kafalarla yürütülür. Bu bağlamda insanlar inandıkları yol ve yöntemle mücadele ederlerse başarılı olur ve yol alırlar. Bu anlamıyla hareketimiz genel olarak yaşamın veya 70 yıllık devletin politikalarının sonucu iyimi oldu kötü mü demiyorum ama büyük ölçüde Kürtlerle Türklerin kaynaştığı bir coğrafyadır. Türkiye bu gün kürtlerin nüfusunun yoğun olduğu yerler İstanbul, Ankara, izmir, Adana, izmit, Tarsus, Mersin'dir. Bu anlamıyla sorunumuz iç içe girmiştir. Coğrafya olarak bu aşamada bu koşullarda ayıklamanın olanağına sahip değiliz. Beraber olacaksak da o halde beraberce ileride birbirimizin yüzüne bakamayacak şeyler yapmamalıyız. Eğer sonuç olarak beraber yaşayacaksak, buna inanıyorsak daha az kırıcı olmalıyız. Az kırıcı derken, onuru-

muздan taviz vermeden, temel isteklerimizden taviz vermeden, yarın da merhaba dileyebilecek bir ortam yaratmalıyız. Kürtlerin illegal mücadele verebilecek bir durumları yok. Bu şartlarda, bu çağda illegalitenin şartları ortadan kalktı. Kürt sorunu meşru bir sorundur. İlegalite bir kaçıştır. Yeteneklerin ya da yeteneksizliklerin örtülmesidir. Silahlı mücadele ile sorunun çözümüne inananlara diyoruz ki, artık hareketimizin kamu oyuna ve basına açıklandığı bu günlerden itibaren yer altında yaşamının anlamı yoktur."

Platform delegelerinden Ömer Çetin ise, Kürt siyasal hareketlerinin hemen hemen tümünün Marksist bir çalışma sürdürdüklerine işaret ettikten sonra, zaman içinde insanların değiştiğini, düşüncelerin değiştiğini, dünyanın değiştiğini vurguladı ve şöyle devam etti:

"Ben de değiştim. Bu gün artık liberal görüşlere sahibim. Artık insanı amaç olarak görüyorum. Bizim için önemli olan insandır. Şiddeti savunan görüşler, insanı araç olarak görürler. Bu yüzden de insanların ölmesi, hapislerde çürümesi önem taşımıyor. Parti daha önemli görülüyor. Şef daha önemli görülüyor. Bu tür görüşlerde, parti ve şef kutsal sayıldığı için eleştiri de yapılmaz. Biz, insanı önemli görüyoruz. İnsanı ön plana çıkarmayı düşünmüyoruz. Ben insanın, ülkeden de değerli olduğu kanısını taşıyorum. Kürtlerin yaşamadığı veya Kürtlerin ezildiği bir toprağın olup olmaması benim için önemli değildir. Ben Kürtlerin mutluluğu için mücadele edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Eğer Kürtler kendi ülkelerinde mutlu değillerse, o ülke benim için fazlaca önem taşımıyor."

Ömer Çetin, bu süreçte bir takım güçlüklerin olacağına işaret etti ve devletin bu aşamada bu tür politik faaliyetlere müsadde etmeyeceğini sandığını belirttikten sonra şunları söyledi: "Ama, siyasal mücadelede kolay diye bir şey yoktur. İnsanlar zorluklarla karşılaşacaklardır. Ama uzun vadede akılcı politikalar üreterek zorlukların aşılacağına inanıyorum. Devlet, bu silahlıdır, bu silahsızdır ayrımı yapmayacaktır. Biz bütün her şeyi rağmen, demokratik yöntemlerde ısrar edeceğiz, direteceğiz. Biz devlet yönetimine katılmak istiyoruz. Bunu başaramazsak bile, en azından hakkımızda alınacak kararlar da etkinlik sağlamak istiyoruz."

Liberal bir partiye dönüşmüş olan Kürt Demokratik Platformunun programının önümüzdeki günlerde kamu oyuna açıklanacağı bekleniyor.

Realite - Ankara

PKK cephesinde değişen değerler

Gazeteci İsmet İmsat'ın skandal- larla yüklü olan yurt dışına kaçışının ardından, PKK uluslararası düzeyde diplomatik ataklara girişti. PKK Genel Sekreteri'nin uluslararası kuruluşlarla, içlerinde Clinton, Kohl, Mitterand ve Major'un da bulunduğu emperyalist devletlerin devlet ve hükümet başkanlarına gönderdiği mektuptan sonra BBC'ye verdiği röportaj bu diplomatik girişimlerin en çarpıcı olanıdır. Mektupta PKK Genel Sekreteri, radikal Kürt gruplarının "reformist" sıfatı ile andıkları kesimlerin görüşlerini tekrarlamaktadır. Kürt siyasi çevrelerinde "Parti mi-Başkan mı?" tartışmasının, PKK'yı sarsmaya başlayacak kadar boyutlandığı iddia edilirken; A. Öcalan'ın, PKK'nın "Dağ kadrosu"na oldukça ters düşen bu tür açıklamalarla gündemi değiştirmeye yönelmesinin nedenleri henüz açıklık kazanmış değil. Ancak, bu diplomatik atağın arkasında gazeteci İmsat'ın durduğu siyasi çevrelerin ortak kanısı durumunda.

PKK liderinin mektubunda şu ifadeler yer alıyor: "Bizim Türkiye'den istediğimiz bir siyasi diyaloga imkan hazırlamasıdır. Bizim söyledikleri gibi Türkiye'yi bölüp parçalamak gibi bir niyetimiz yok. Şunu da açıkça söyledik: Bu koşullarda alın götürün Kürdistan'ı deseler biz kabul etmeyiz. Çünkü bizim Türkiye ile birlikteliğe ihtiyacımız vardır. Mevcut ekonomik, sosyal ve siyasal nedenler, uzun bir süre birlikte yol almamız gerektiğini, halklar arası ilişkilerin demokratik temelde düzenlenmesinin her iki halkın çıkarlarına çok uygun olduğunu açıkça ortaya koyuyor. Aslında görüşmeler başlasaydı ne kadar tutarlı olduğumuzu bütün taraflara gösterecektik. Bu engellenmek isteniyor. Kirli savaştan vurgun vuran bir kesim var. Onların çıkarları elerinden gideceği için bu görüşme yolunu tıkyorlar. Yoksa biz Türkiye halkı ile demokratik temelde ve her iki halkı çok zenginleştiren, çok güçlendiren yaklaşımların sahibi olduğumuzu açıkça gösterebilirdik. Maaşesef bu konuda demokrasi güçlerinin de sesleri zayıf çıkıyor. Zannediyorlar ki salt bir ayrılıkçı hareket var. Tam tersine Türkiye'yi güçlendirme, demokrasiyi güçlendirme ve özellikle halkı güçlendirme sözkonusudur. Ortada eğer zarar görececek bir şey varsa bu Türkiye'nin birliği ya da bütünlüğü değildir. Kirli savaştan çıkarları olan bir avuç kesimdir. Bu çok önemli ve mutlaka açığa çıkarılmalıdır. Bizim amacımız, zorla da dayatsalar bir ayrılığı geliştirmek değil, tam tersinedir. Özal da söyledi. Karayalçın da söy-

● "Bizim Türkiye'den istediğimiz bir siyasi diyaloga imkan hazırlamasıdır. Bizim söyledikleri gibi Türkiye'yi bölüp parçalamak gibi bir niyetimiz yok. Şunu da açıkça söyledik: Bu koşullarda alın götürün Kürdistan'ı deseler biz kabul etmeyiz. Çünkü bizim Türkiye ile birlikteliğe ihtiyacımız vardır. Türkiye'yi güçlendirme, demokrasiyi güçlendirme ve özellikle halkı güçlendirme sözkonusudur."

ledi. Federasyon diyorlar. Bazı biçimler o kadar önemli değildir. Türkiye'nin bütünlüğü içinde çok çeşitli çözüm yolları vardır. Bir çok federe devlet sistemleri var. Almanya, Amerika, İspanya birer örnek. İngiltere bile şimdi İrlanda sorununu diyalog ile çözüyor. Bu örnekleri göz önüne getirerek her hangi bir birleşme biçimi üzerine tartışılabilir. Yani illa bu kanı dökmenin birbirlerini bitirmenin hiçbir anlamı yoktur. Ve er geç de bunlar oturacaktır."

Bu açıklamalar bu çerçevede içinde iç politikada adeta amentü haline gelen bütün tezleri ortadan kaldırmaktadır. Öcalan, Türkiye'nin bütünlüğü içinde çözüm yolu bulunabilir diyor. Bu misak-ı milli sınırlarının PKK'nın en yetkili kişisi tarafından onaylanması demektir. Siyasal çözüm biçimlerinin önemli olmadığını söylüyor. Bu ulusal-kültürel özerklik, siyasi özerklik, federasyon tezlerinin fazla anlamlı olmadığını ifade ediyor. PKK Genel Sekreteri bağımsızlıktan hiç söz etmiyor. Bu da iç politika bezirganları tarafından çıkartılan "milli birlik-bütünlük" gürültüsünün, "bir çakıl taşı dahi vermeyiz" iddialarının, kan üzerinde politika yapmaktan başka anlam ifade etmediğini gösteriyor.

Öcalan, Türkiye'nin bütünlüğü içinde çözüm yolu bulunabilir diyor. Bu misak-ı milli sınırlarının PKK'nın en yetkili kişisi tarafından onaylanması demektir.

Öcalan, Türkiye'yi güçlendirmek gerektiğini söylüyor. Demokrasinin güçlendirilmesi gerektiğini söylüyor. Bu tezler artık legal Kürt örgütlenmelerinin ortak paydasıdır. Türkiye'de demokratların, sosyalistlerin, liberal- lerin üstünde anlaşacakları tezlerdir. Batı Avrupa ve diğer büyük güçlerin onaylayacakları politik perspektiflerdir. Realite de, ilk sayısından itibaren bu çerçeveyi çizmiştir. Ve zaten Öcalan da bu tezleri, Realite'nin yayınından 5 gün sonra yaptı. O zaman sormak gerekiyor? Konu nedir? Sorun nerede tıkanmaktadır?

Öcalan, sorunun "savaştan çıkarları olanlar" tarafından kilitlendiğini belirtiyor. Bu kan ve ölüm cehenneminin "bir avuç" çıkarıcı tarafından sürdürüldüğünü vurguluyor. Öcalan'a göre, "bir kaç paşa, bir kaç bürokrat" akan kanın durmasının önündeki başlıca engellerdir. "Savaşı sürdürenler savaştan büyük çıkarlar sağlayanlar" dir. Bununla birlikte Öcalan, eğer "siyasi diyalog" yolu açılmaz ise, 95 yılının çok kanlı geçeceğine de önemli vurgulamalar yapıyor

Soruna biraz daha yakından bakıldığı zaman, Kürt siyasi hareketlerinin, aydınların ve diğer kitle örgütlerinin, bu halkı çok iyi yakalamaları ve asla bırakmamaları gerektiği söylenebilir. Çünkü, bu gün artık Kürt sorunu öyle bir labirentin içine tıklmıştır ki, hiç bir yandan çıkış yolu görülmemektedir. Siyasi sorumluluğu olmayan kişi ve kurumların kışkırtıcı tutumları, maddi temeli ve nesnel koşulları olmayan ajitatif kavramlarla savaşı tırmadıkları üzerinde ısrarla durulmalıdır. Sorunun kendisi kan içindedir. Kan içindedir. Her gün biraz daha genişleyerek, biraz daha derinleşerek toplumun bütün katmanlarını etkisi altına almaktadır. O zaman, PKK Genel Sekreteri'ne bir görev daha düşmektedir. Bu bir politik kararlılık ve cesaret işidir. PKK Genel Sekreteri hiç tereddüt etmeden tek taraflı, koşulsuz ve süresiz ateş kes ilan etmelidir. Ateş kes'in kurallarına her şeye rağmen uyulmalıdır. Bu en azından Türkiye'yi boğan, kurutan; savaşı tırmadınan, kanı ve ölümü günlük hayatın bir parçası haline getiren kargaşanın açığa çıkmasına hizmet edecektir. İktidarın "ezdik", "bitirdik", "bellerini kırdık" türünden propagandif açıklamaları hiç anlamlı değildir. Terörize olan toplumun, en azından sorunlara çok daha geniş bir açıdan bakabilmesinin, çok daha toleranslı yo-

rumlara ulaşabilmesinin yolu açılmış olacaktır. Oysa bu gün savaş ve ölüm kabusu bütün sorunların üstünü örtmektedir. Toplumun vijdanı onarılması olanaksız yaralar alarak biçimlenmektedir. Kan ve ölümün hiçbir yerde hiç bir sorunu çözmediği, fazla uzağa gitmeye gerek yok. Burnumuzun dibindeki Kürt Federe Devleti'nde en çıplak biçimi ile yaşanmaktadır. Kürtler, sorunlarını Türkiye'de çözmesini öğrenmek zorundadırlar. Uluslararası dayanışma elbette gerekli ve zorunludur. Ancak, Batı Avrupa devletlerinin mekanik kapılarına şikayetçibaşı olarak dikilmenin hiçbir yararı olmayacaktır. Eğer uluslararası baskı mekanizmasının yaptırım gücü olsaydı, 5 dakikada 5 bin kişiyi katleden Saddam bu gün kimileri tarafından kahraman olarak ilan edilmesi bir yana, tahtında oturabilir miydi? Türkiye'de yaşayan Kürtler, sorunlarını Türkiye'de çözeceklerdir. Türkiye'de çözmek zorundadırlar. Milyonlarca Kürt'ün Çukurova ve Batıya yerleştiği bu göç ve sürgün faciasını yaşayanlar için ideolojiyi zorlamanın fazlaca anlamı yoktur. Kavramlar gerçeğin dondurucu atmosferini ısıtmıyor. Halklar arasında ortaya çıkacak olan kin ve düşmanlığın bedelini ödeyecek merciler yoktur.

Savaşın yaratığı cehennem can alıcı bir yeredir. Söndürülebileceği yerde söndürülmelidir. Bu politik tutumun tarihsel değeri çok iyi kavranmalıdır.

Türkiye tam da böyle bir facianın eşğine gelip dayanmıştır. Duruma müdahale edecek politik kadrolar, iktidar edenler çok farklı sorunlarla uğraşmaktadırlar. Oysa toplum canlı bir mekanizmadır ve sürekli işleyiş halindedir. Toplumu oluşturan bireylerin günlük hayatlarında bütün acılarıyla, kahırlarıyla duya duya yaşadıkları gerçekleri bir yana atıp, ne topluma ve ne de ülkeye hiç bir yararı ve katkısı olmayan sorunlarla gündemi karartma girişimlerine hayır demesini bilmek, karanlıkta yaşamaya alışmamak gerekiyor. Politik kesimdeki sorumsuzluk, aydın kesimdeki aymazlık, kültür dünyasındaki seviyesizlik bu ülke ve bu insanlar için kader değildir. Sokaktaki Türkün ismini duyduğu zaman nefretle kabardığı A.Öcalan'ın -hangi amaçla olursa olsun- attığı adım, şaşakçı Kürtleri bir tarafa bırakırsak, Kürt sorununun çözüm arayan, bu bağlamda kendisini sorumlu sayan her Kürt tarafından da ısrarla izlenmelidir. Savaşın yaratığı cehennem can alıcı bir yeredir. Söndürülebileceği yerde söndürülmelidir. Bu politik tutumun tarihsel değeri çok iyi kavranmalıdır. Siyasi saplantılar ve ideolojik kaygılarla daha fazla yol almak mümkün değildir.

SDF İstanbul İl Başkanı Uğur Cankoçak

'Kürt aydını suçlu'

SDP İstanbul İl Başkanı Uğur Cankoçak ile Kürt sorununu konuştuk.

*-Kürt sorunu Türkiye'nin temel yapısal sorunlarından biri ve en önemlisi. Bu gün görüldüğü kadarıyla çözümsüz bir yere gelip tikan-
dı. Konu ile ilgili düşüncelerinizi açıklayabilir misiniz?*

-Ben Kürt sorunu konusunda, Kürt aydınlarını suçluyorum. Kürt aydınları PKK'nın baskısı altında kalmakla büyük suç işlediler. Aslında Türkiye'de çok büyük bir muhalefet var. Bu muhalefeti birlikte örgütlemek gerekli. Kürtleri ve Türkleri aynı alana çekmek gerekiyor. Haksızlığa, hırsızlığa, baskıya, ölüme ve savaşa karşı birlikte mücadele etmek gerekirken, Kürt aydınları böyle bir görünüm elde edemediler. Şimdi rastlantıya bakın, DEP'le ilgili karar verildiği gün konuşuyoruz.

Ben aslında DEP'lilerin de meclise girdikleri andan itibaren yanlışlıklar yaptığı inancını taşıyorum. Meclise girmek çok önemliydi. Meclis kürsüsünü çok akıllı bir biçimde kullanabilirler, Kürtlerin dertlerini, düşüncelerini mecliste dile getirebilirlerdi. Mecliste dile getirilmiş olmak, Türkiye için çok önemliydi. Ama yanlış yaptılar ve hemen tecrit edildiler. Tabii devletin baskısı vardı. Medya kullanıldı. Giderek Kürtler yalnızlığa itildiler. Ama hemen şunu da belirtmem gerekiyor, Kürtler yalnızlığa itildiler derken, bunu biraz da kendileri istediler. Açın, bakın bütün yayımlarında sürekli olarak Türk aydınlarına, Türk sosyalistlerine karşı tavrı aldılar. Onlara göre, Türk aydınları ya doğrudan doğruya PKK'yı destekleyecekler, ya da devletin adamıydılar, haindiler, namussuzlukla eşdeğerli görülmekteydiler. Bu yanlıştı. Ben hiç bir zaman silahlı mücad eleyi red etmedim. Ama her şeyin bir usulu, adabı vardır. Avrupada politika ile sürdürülen pek çok silahlı mücadele var. Bunlarda bu yok. Yalnızca şiddet..

Ve o şiddet bazan öylesi boyutlara ulaştı ki, o kadar yanlış yerlere ulaştı ki, Türkiye'de insanların nefretini üstünde topladı. Kaldı ki bu nefret yalnızca bir örgüte değil, giderek devletin ve medyanın da katkısı ile Kürtlere karşı nefret haline dönüştü. Beni en çok korkutan bu. Ve çok korkuyorum, açıkça korkuyorum. Günlük deyimi ile bir etnik arındarmadan korkuyorum. Özellikle faşistlerin devletin himayesinde çok hızlı bir biçimde örgütlenmelerinin önümüzdeki günlerde bazı katliamlara yol açacağı endişesini taşıyorum. Bazı provalar da yapılmıştır zaten. Sivas'ta aydınlaryakıldı. Maraş'ı biliyorsunuz zaten. Böyle şey-

"Şiddet bazan öylesi boyutlara ulaştı ki, o kadar yanlış yerlere ulaştı ki, Türkiye'de insanların nefretini üstünde topladı. Kaldı ki bu nefret yalnızca bir örgüte değil, giderek devletin ve medyanın da katkısı ile Kürtlere karşı nefret haline dönüştü. Beni en çok korkutan bu. Ve çok korkuyorum, açıkça korkuyorum. Günlük deyimi ile bir etnik arındarmadan korkuyorum. Özellikle faşistlerin devletin himayesinde çok hızlı bir biçimde örgütlenmelerinin önümüzdeki günlerde bazı katliamlara yol açacağı endişesini taşıyorum. Bazı provalar da yapılmıştır zaten. Sivas'ta aydınlaryakıldı. Maraş'ı biliyorsunuz zaten. Böyle şeyler her an olabilir."

ler her an olabilir.

Şuraya gelmek istiyorum: Kürt aydınları çok hızlı bir biçimde örgütlenerek, Kürt meselesinde ne istedik-

lerini açıkça ortaya koymalıdır. u ortaya koyuş, Türk aydınlarını da, Türk demokratlarını da içine almaz ise, çözüme ulaşamaz. Çözüm de-

mokrazi için ciddi bir biçimde mücadele etmektir. Demokrasi mücadelesi de, mutlaka birlikte olmalıdır. Görev elbette ki Türklere düşüyor. Kürtler de biraz hareketlenmelidirler.

-Son günlerde bir hayli boyutlanan Kürt Partisi konusuna nasıl bakıyorsunuz?

-Olumlu bakmıyorum. Böyle bir savaş içinden geçen Türkiye'de Kürt partisi kurmak yanlıştır. Yapılması gereken ciddi bir sosyalist parti örgütlenmesidir. Bu örgütlenmede Türkler ve Kürtler bir arada olmalı. Sosyalist mücadelenin birinci koşulu demokrasidir. Biz TİP'ten beri demokrasi mücadelesi vererek geldik. Bu mücadelenin içinde Kürt arkadaşlarımız çok önemli kademelerde görev yaptılar. Aynı mücadeeyi bugün de vermek zorundayız.-Sosyalist örgütlenme sözkonusu olduğu zaman, liberal Kürtler, demokrat kürtler nerede, nasıl örgütlenecekler?

-Sosyalist mücadele dünyada değişik bir yere geldi. Bürokratik sosyalizmin yanlışlığı meselesi ortaya çıktı. Sosyalizm şimdiye kadar uygulanan rejim değildir.

Sosyalizm demokrasinin temel taşıdır. Önce demokrasi... Kürt demokratlarının da yapacakları iş, demokrasi mücadelesinin içinde yer almaktır. Kürt liberalleri de... Bu bir zorunluluktur. Bu artık bir yaşam mücadelesi haline geldi. Ya öleceğiz, ciddi ciddi öleceğiz, mezara gideceğiz ya da yaşamak için demokrasi mücadelesi vereceğiz. Bu noktada artık sosyalistti, liberaldi, demokratı diye ayırmamak lazım..

-PKK ile sürdürülen savaş hakkındaki nelen söyleyeceksiniz?

-Ne söylenebilir? Herhalde dünyanın en kanlı, en barbar savaşı.. Çok üzümler her zaman belirttiğim konudur: savaşın acısını fukara kürtler çekiyor. Kürt emekçileri, Kürt analar, babalar, delikanlılar.. Taraflar savaşıyor, acıyı bunlar çekiyor. Ölüm, fukara Kürtlerin tepesinde.. Binlerce köy yıkıldı. Milyonlarca insan köyünden sürüldü. Ormanlar yakıldı. Tarlalar tahrip edildi. Olacak şey değil! Ve bu en güzel zamanda değil gün, saat bile geçirmeden bu savaş durmalıdır. Durdurulmalıdır. Bitirilmesi gereken bir savaştır. Mutlaka durmalıdır.

1962'de Türkiye İşçi Partisi safalarında politikaya giren Uğur Cankoçak, DİSK Bölge Temsilciliğinde bulundu. 1971'de 142/3'ten 1.5 yıl hapis cezasına çarptırılan Cankoçak, 1975 yılında M.Ali Aybar'ın başkanlığında kurulan Sosyalist Devrim Partisi'nde görev aldı. Halen SDP'nin İstanbul İl Başkanı olarak görev yapıyor.

Kürt hareketi bu gün Türkiye'de yorumlanması, değerlendirilmesi çok çetin olan bir karmaşanın, cehennemi bir alt üst oluşun merkezindedir. Devlet politikası tümü ile geri tepmiştir. PKK ise sonuçları belli olmayan politik dönüşümlerin

çindedir. PKK'ya endeksli devlet politikaları çok başlı hale gelmiştir. Düzenli ordu, sürdürülen savaş içinde tıkanmıştır. İktidar, terör kavramı içinde boğulma noktasına gelmiştir. Umut, özel ordulara, komşu devletlere ve Batı Avrupa ile ABD'ye bağlanmıştır. Kimi yazarlar, ABD isterse PKK'yı 24 saatte bitirir demek durumunda kalmıştır. Yanlıştır. Sorun PKK'nın bitirilmesi değildir. PKK'yı bitirirsiniz, KKP çıkar. Onu bitirirsiniz Türkiye'nin dört bir köşesinden yüz tane, bin tane direnme merkezi fişkirir. Militarizmin bebek yüzlü başbakanı Tansu hanım, sivrisinekleri öldürmek gerekmiyor, bataklığı kurutmak gerekir buyuyor. Elbette bataklık kurutulmalıdır. Ama, ba-

"Devlet insanı tümü ile disiplin altına alacaktır. Zararlı özgürlükleri kaldıracaktır. Hem iradeye ve hem de zekaya işleyecektir. Her şey devlet içindedir. Devlet dışında beşeri ruhi hiç bir şey var olamaz"

Mussolini

zilen köylüleri, parçalanmış cesetleri seyrede seyrede toplumsal bir cinnetin içinde yaşamaya mecbur olan yoksul kitleler böyle kirli ve kanlı tehditlerle yüzyüze bırakılmaktadır.

Peki, Parlamentoyu ayaklandıran, basını teyakuza geçiren, milletvekillerini olağanüstü toplantılara mecbur eden, gece kimsenin sokağa çıkamadığı, faili meçhul cinayetlerin yüzlerle ifade edildiği, babanın oğuldan, kocanın karıdan ürktüğü; sokaklarda, çetelerin baskınına uğrayan eski Teksas kasabalarındaki gibi derin bir suskunluk içine gömüldüğü Kürdistan'da, Kürt hareketi çok mu güçlü bir yerdedir? Bu tartışılır. Kitle desteği değerlerini ve eğilimlerini ortaya koyamayacak bir noktada donup kalmıştır. Kaçan kaçana, göçen göçenedir. Ne PKK medyasında ve ne de Türk medyasında, şu ya da bu ölçüde doğudaki nesnel durumu görmek mümkün değildir. Ve zaten bir çatışmanın en yüksek noktaya ulaştığı yer, aynı zamanda başaşağı yuvarlanacağı yerdir de. Eğer sahip olunan politika, hedefini açıkça saptamamışsa, kavgayı ve karmaşayı kışkırtmanın bir nolu gerekçesi durumunda ise, güçler dengesinin bir günde, hatta bir saatte tersine dönmesi diyalektik bir gerçekliktir.

Türkiye'de faşizm üzerine kütüphaneler dolusu yazı yazıldı. Çok ağır ve kanlı faturalar ödendi. Fakat, bunlardan ders alınmadı ve yazılanlar çok çabuk unutuldu. Ne diyordu Mussolini faşizm için: *"Devlet insanı tümü ile disiplin altına alacaktır. Zararlı özgürlükleri kaldıracaktır. Hem iradeye ve hem de zekaya işleyecektir. Her şey devlet içindedir. Devlet dışında beşeri, ruhi hiç bir şey var olamaz"*. Hitler ne buyuruyordu: *"Topluluk, insani alışkanlıklarını kullanmamalıdır. Bu fikri baskı ile sağlanmalıdır. Fikri baskı topluluk tara-*

ev ev, kapı kapı yayılmaktadır. Batı kıyılarına yerleşen -basına yansıdığı kadarıyla- on milyondan fazla bir Kürt kitlesi, şovenizmin tehdidi altındadır. Bunların içinde, Kürdistan'dan çalıp çırtıklarını metropol merkezlere akıtarak, zenginler kampında yer alanlar için mesele yoktur. *"Kürtçe konuşmam dilim şişer"* diyen tetikçi Ibo için mesele yoktur. SHP'ye bir ayda 1 Milyar rüşvet veren Diyarbakırlı Şeymus için mesele yoktur. Hakkari'nin ağaları, Urfa'nın beyleri, Adıyaman'ın şeyhleri için mesele yoktur. Tehdit altında olan yoksul halk kesimidir. İşinden atılanlar inşaat işçileridir. İş bulamayanlar, köylerinden sürülüp, Ege kıyılarında işçileşenlerdir.

Devlet, artık açıkça bölgede kalan halk kitlesine şantaj yapmaktadır. *"Bölgeye yatırım yapılmasını istiyorsan, eşkiyayı barındırma!"* denilmektedir. Her gün on-onbeş kanal üzerinden izlenen TV yayınlarında basılmış köyleri, kurşuna dik-

tiler pek farkedilemez. Böylece topluluk doktrinini hatalarını göremez ve sezemez. Topluluk, dış görünüşü ile kuvvet ve baskının neticeleri ile karşılaşır. Ve ona tam olarak bağlanır."

Bu hatırlatmalar istenilen biçimde yorumlanabilir!..

Türkiye'de bu gün yapılmaması gereken en vahim yanlışlar yapılıyor. İç politikaya malzeme üretmek için yapılıyor. İktidar koltuklarında bir gün daha fazla oturabilmek için yapılıyor. Örneğin, bir siyasi partinin genel başkanı sırf düşüncelerinden ötürü tutuklanıyor. Sivil yargının dava açma ihtiyacı duymadığı "suç"lar, DGM'lerde "vatana ihanet" iddialarıyla ele alınıyor. Yayınladığı kitaplarından ötürü ömrünün yarısı zıندانlarda tükenen bir aydın -söz gelişi- TV'de yapılan bir açık tartışmadan ötürü tutuklanıyor. Gene ömrünün yarısı zıندانlarda geçmiş bir bilim adamı hala ve utandırılmıyor. Yani, iktidar, demokrat politikacıları, uluslararası çapta nitelikli aydınları, yaşarken tarihe yazılmış bilim adamlarını boğuyor. Bu ne demektir? Bu, Kürt sorununa çağdaş bir nitelik, politik bir kimlik kazandıracak tüm namuslu beyinlerin, tüm üretim merkezlerinin zıندانla, zulumla, baskı ve şiddetle susturulması demektir. Türkiye'de iktidar, aydınlığı vuruyor. Umudu eziyor. Politikacının eline kelepçe, aydının diline zincir, bilim adamının beynine balyoz indiriyor.

M O

● Türkiye'de egemen güçler, demokrat politikacıları, ulus adamlarını boğuyor. Bu ne demektir? Bu, Kürt sorununa çağdaşların, tüm üretim merkezlerinin zıندانla, zulumla, baskı ve şiddetle susturulması demektir. Politikacının eline kelepçe, aydının diline zincir, bilim adamının beynine balyoz indiriyor.

Peki kim çözecek bu sorunu? Kürt kavramının neyi ifade ettiğini bile bilmeyen, Kürt kimliğinin ne kadar can alıcı bir kavram olduğunu bile kavramayan, politik birikimi olmayan, vasatın altında bir bilimsel kapasiteye sahip olan bir iktisat profesörü mü? İktisatçı başka bir şey, politikacı başka bir şeydir. Bir iktisatçının birikimli bir politikacı olması elbette çok daha iyi bir şeydir. Ama, politik birikimi ve deneyimi olmayan bir iktisatçının, kuvvetler ayrımında yürütme organının başına oturtulması herhalde 2000'li yılların eşliğinde yapılan acıması, en gereksiz bir işgüzarlıktır. Ve şimdi Türkiye bunun faturasını, uluslararası platformlarda azarlanarak, ulusal düzeyde alay konusu olarak, teknisyenlerini ve bürokratlarını boğazlayarak, politikayı omzu kalabalık askerlere terk ederek ödüyor. Ekonomi bataktadır. Devlet çok başlı. İstanbul'da vur patlasın, çal oynasın! Diyarbakır'da kan,

"Topluluk, insani alışkanlıklarını kullanmamalıdır. Bu fikri baskı ile sağlanmalıdır. Fikri baskı topluluk tarafından pek farkedilemez. Böylece topluluk doktrinini hatalarını göremez ve sezemez. Topluluk dış görünüşü ile kuvvet ve baskının neticeleri ile karşılaşır. Ve ona tam olarak bağlanır"

Hitler

acı, gözyaşı, açlık ve ölüm! Devletin tepe noktalarına üşüşen zevat, kısa yoldan köşe dönme ustası bir takım talancı ile rüşvete, hırsızlığa, vurgunculuğa batmış durumda. Siyasi partiler bu soygun ve talanın güvencesi. Fuhuş toplumsal bir facia olarak artıyor. İstanbul'da her üç kadından birinin düpedüz vesikalı olduğu TC Parlamentosu'nda tartışılmıştı.. Şimdi, babaları, kızlarını satıyor. Kocaları, karılarını kiraya veriyor.

70'li yıllarda olduğu gibi, bölünen gruplar birbirlerinin derneklerini basıyor, dergilerini

zaiik

ararası çapta nitelikli aydınları, yaşarken tarihe yazılmış bilim
aş bir nitelik, politik bir kimlik kazandıracak tüm namuslu beyin-
detle susturulması demektir. Türkiye'de iktidar, aydınlığı vuruyor.
biline zincir, bilim adamının beynine balyoz indiriyor.

beye çevrilmiş durumda. Ticaret ölü. Hayvancılık neredeyse tarihe karışmak üzere. Dükkanlar kapalı. Gece, sokaklar ölüm sessizliği içinde. Herkes evinde. Evinde ama, güvence içinde değil. Perdeler sıkı sıkı kapalı. Işıklar sönük. Çocuklar ufak bir kıpırtı ile beraber sedirlerin, karyolaların altına kaçıyorlar.

Tansu hanımdan söz ederken şunu da belirtmek gerekli. Arsa spekülasyonu olarak oldukça becerikli ve fakat bir başbakan olarak akıl almaz ölçüde cahil olan bu hanımefendi, DYP Genel Başkanı olduğu gün, ipleri militarizme teslim etti. Süreç içinde bu teslimiyet düpedüz askeri bir müdahaleye dönüştü. Bu gün Türkiye farklı bir zamanda, farklı biçimlerde açıkça 12 Mart'ı yaşamaktadır. Bu sürecin ürünleri sanıldığından çok daha kanlı ve çok daha tahripkar olacaktır. Rejim çok çıplak bir biçimde askerileşmiştir. Cumhurbaşkanı da, Başbakan da, Parlamento'da, Askeri demokrasinin vitrin mallarıdır! Ayrıca Türk politikacısı, Sovyetlerin dağılmasından sonra ürettiği -ya da lafazanlığını yaptığı- bütün düzeylerden aşağılanarak, çok seviyesiz bir biçimde geriye püskürtülmüştür. Böylesine tarihsel bir olay karşısında, Türk politikacısının gösterdiği beceriksizliğin bedeli çok ağırdır. Ama, Türkiye'de politikacıya bu bedeli

mantığın, kaşla göz arasında devreye soktuğu Avrasya'ya, Çin yüzlü, Moğol gözlü soydaşların fazla itibar etmediği çok çabuk anlaşıldı. Türk fiziğinin, müziğinin, kültürünün, damak tadının Ortaasyalı soydaşlardan çok, "Kahpe" Yunan ile, "Asi" Pontus ile, "Hain" Ermeni ile, "Bölücü" Kürt ile uyduğu daha net görülebildi! Ülkücülerin damarlarında Kimiz'dan çok, Osman Bey'in koynuna aldığı Tekfur kızının kanının dolaştığı daha net olarak anlaşılabildi!

Güzelim Çerkez kızlarının ve delikanlılarının, alımlı Kürt prenslerinin ve prenseslerinin, karizmatik Ermeni tebaasının, Osmanoğulları ile beraber bu coğrafyada, kendi fiziğini, kendi kültürünü, kendi değerlerini ürettiği anlaşılabildi. Bununla birlikte üzerinden yüzlerce yılın akıp geçtiği bu coğrafyada, bu halkların, iç içe geçen fakat aynı zamanda kendisi de olan özgün kültürel miraslarının ne kadar değerli olduğu görülebildi. Ve de asıl, Adriyatik'ten Çin Seddi'ne Türklük Dünyası'nın Ortaasya giriş kapısına, Rus askerleri dikildi. Sarsıntı günlerinde Moskova'ya ilk isyan bayrağını kaldırdığı için Kızıl Ordu'nun ezip geçtiği Bakü, kendi ayakları ile yeniden Moskova'nın yolunu tuttu. Yeni Çar Yeltsin, diğer zenginlikleri bir yana bırakalım, Kazakistan'ın yılda 50 milyon, Azar-

Üzerinden yüzlerce yılın akıp geçtiği bu coğrafyada, halkların, iç içe geçen fakat aynı zamanda kendisi de olan özgün kültürel mirasları var.

ateşe veriyor. Hapisanelerde karşıt görüşlü eğilimler falçatılarla birbirine giriyor. İdam cezasının -Özellikle Türkiye'de- kaldırılması için uluslararası çapta çok geniş kapsamlı kampanyalar sürdürülürken, zindan keneflerinde genç insanlar ipele boğuluyor. Dersim dağlarında silahlı militanlar birbirini kurşuna diziyor.

Ve Türk Ordusu'nun (KK) insan kapasitesinin % 54'ü sıcak savaş içinde. Özel Tim orada. Jandarma orada. Komando orada.

MİT, kontragerilla orada. Koruculuk Kürtlerin başına bela duruma getirilmiş. Fiatları artık trilyonlarla ifade edilen Skorsky'ler, Kobra'lar dağları taşları ateşe veriyor. Gövdeleri tıka basa korkunç imha silahları ile, bombalarla dolu modern savaş uçakları yerleşim bölgelerini cehenneme çeviriyor.

İstanbul burjuvazisi, Kürt tüccarına kredi açmıyor. Mal vermiyor. Kürdistan'da doğal beslenme kaynakları zehirli gazlarla, bombalarla hara-

ödettirecek yapılanmalar mevcut değildir! Ancak, Ortaasya'da hesabı olan güçler, Demirel'e, Türkeş'in koltuğuna girerek oraya-buraya attığı içi boş sloganları birer birer tekzip ettirdiler. Son Türk zirvesinde ise başlıca sorun Türk dili oldu. Ve bağımsız Ortaasya devletlerinin bağımlı liderleri için Rusça ve İngilizce çeviriler yapıldı. Türkiye'nin birinci sınıf vatan-daşı sayılan Kürtlere, Kürt dilinde Radyo-TV vermemek için, Ordunun yarısını Kürdistan'a süren bu kanlı

beycan'ın 25 milyon varil petrolüne yeniden el koymaya başladı. TC'nin geveze ve basiretsiz politikacılarının yapacakları hiç bir şey yoktur. Ancak, Batı Avrupa ve ABD'nin bu fiili gasp eylemine sessiz kalmayacakları bir sır değildir. Kabak, önce PKK'nın başına patlayacaktır. Sonra Ermenistan'ın. Gerisini hep beraber izleyeceğiz.

Orhan KOTAN

ÊRÎŞÊN LI DIJÎ ZIMANÊ KURDÎ -II

Ditînên nivîskarekî demokrat-ancax bi vî awayî bibin(!). Berê Zazakî ji Kurdî qetand û gihand Tirkî; di pey de Kurdiyên cûr bi cûr afirand(!). Bêguman camêr li ser Kurdistanê Bakûr dipeyive û "Kurdiyên" ku li ser radiweste jî divê li vir bin. Ger piçekî jî haya wî ji rastiya zimanê Kurdî hebûya, wî dê bizanibûya ku li bakûrê Kurdistanê du zaravayên Kurdî hene ku ew jî Zazakî û Kurmancî ne. Gava ku ew Zazakî ji Kurdî "biqetîne", dimîne Kurmancî. Wekî zaravayên zimanên din devokên Kurmancî jî hene. Ev devok li gor herêman, di gotin û bilivkirinê de hin guhartinên biçûk nîşan didin; lê belê gava ku mirov van guhartinên devokî wekî zaravayên zimanekî serbixwe nîşan bide, bi tenê ev cahiltî û nezaniya mirov radixe ber çavan. A. T. Kışlali şerm neke ewê bibêje li her gundekî Kurdistanê zimanekî Kurdî yê ji zimanên Kurdî yên din cihê û serbixwe heye.

Pirsa ji hevdu fahmkirin û fahmnekirinê mesela Kurdan e; lê divê ev camêr bizanibe ku em Kurd ji hevdu fahm dikin. Hebûna zaravayên Kurdî jî bi tu awayî jî vî yekê re nabe asteng. Em hersê şeqayên Kurdistanê yên din deynin aliyekî; Kurdên ku li bakûrê Kurdistanê dijîn, heke hejmara wan di dora sî milyonî de be; ji vana sê-çar milyon bi Zazakî, yên din bi Kurmancî dipeyivin. Ji sedan pîncî yên ku bi Zazakî dipeyivin bi Kurmancî jî dizanin. Lê ev nayê wê manê ku ewê tevê Kurdan bi zaravayekî dipeyivin. Zaravayên Kurdî, xweşî û dewlemendiya zimanê Kurdî ne. Parastina van kaniyên ku ji dilê Kurdistanê diherikin, ji bo hemû Kurdan vatiniyek welatperwerî ye û ez bawer im ku ewê Kurd li vî rastiya xwe xwedî derkev in. Ne ku wekî serdestên Tirkan dijminatîyê bi ziman û zaravayên gelên din re bikin; ji holê rakirina ziman û kulturê wan wekî marîfetekê bibînin.

Xuya ye ku pirsazadabûna zimanê Kurdî, ji niha ve yê wekî A.T.Kışlali ditirsîne. Ji xwe gava ku ev pirs tê rojevê, pê re ji zimanên Lazî, Çerkezî, Arnavûdî, Boşnakî û ..hwd. tê qalkirin û çawa be ev yek jî dikeve bîra hinekan. Berî her tiştî rewşa Kurdan, ji Boşnak, Çerkez, Laz û Arnavûdan gelek cihêtir e. Kurd li ser axa welatê xwe yê parvebûyî hê jî pirranî ne û dozê wan a netewî heye. Di gel hemû êrîş û hovîtiyan, hê jî li Kurdistanê zimanê axaftin û lihevkerinê Kurdî ye. Lê mixabin gelek ziman û xelqên ku bi pirsazadabûna Kurdî re, bi niyetek nebaş navê wan tê bibîranin; bi saya hovîtiya Tirkan îro êdî najîn. Lê rewş çî dibe bila bibe mafê parastina van ziman û kulturên ku di bin tadaya vî hovîtiyê de ne û hê jî hebûna xwe didomînin heye. Divê ku ev

Xuya ye ku pirsazadabûna zimanê Kurdî, ji niha ve yê wekî A.T.Kışlali ditirsîne. Ji xwe gava ku ev pirs tê rojevê, pê re ji zimanên Lazî, Çerkezî, Arnavûdî, Boşnakî û ..hwd. tê qalkirin û çawa be ev yek jî dikeve bîra hinekan. Berî her tiştî rewşa Kurdan, ji Boşnak, Çerkez, Laz û Arnavûdan gelek cihêtir e. Kurd li ser axa welatê xwe yê parvebûyî hê jî pirranî ne û dozê wan a netewî heye. Di gel hemû êrîş û hovîtiyan, hê jî li Kurdistanê zimanê axaftin û lihevkerinê Kurdî ye. Lê mixabin gelek ziman û xelqên ku bi pirsazadabûna Kurdî re, bi niyetek nebaş navê wan tê bibîranin; bi saya hovîtiya Tirkan îro êdî najîn.

Felat DILGEŞ

gel û kultur bijîn û bi demagojiya "berjewendiyên dewletê" kes êrîşî van gel, ziman û kulturên neke. Em dikarin bibêjin ku jiyana van gel û kulturên bi doza gelê Kurd re girêdayî ye. Têkçûna Kurdan, wê pêvajoya jî holêrabûna van ziman û kulturên bi lez û beztir bike.

A. T. Kışlali behsa 17 ziman û 24 grûbên etnîkî dike. Tirsazadabûna zimanê Kurdî, ji niha ve yê wekî A.T.Kışlali ditirsîne. Ji xwe gava ku ev pirs tê rojevê, pê re ji zimanên Lazî, Çerkezî, Arnavûdî, Boşnakî û ..hwd. tê qalkirin û çawa be ev yek jî dikeve bîra hinekan. Berî her tiştî rewşa Kurdan, ji Boşnak, Çerkez, Laz û Arnavûdan gelek cihêtir e. Kurd li ser axa welatê xwe yê parvebûyî hê jî pirranî ne û dozê wan a netewî heye. Di gel hemû êrîş û hovîtiyan, hê jî li Kurdistanê zimanê axaftin û lihevkerinê Kurdî ye. Lê mixabin gelek ziman û xelqên ku bi pirsazadabûna Kurdî re, bi niyetek nebaş navê wan tê bibîranin; bi saya hovîtiya Tirkan îro êdî najîn. Lê rewş çî dibe bila bibe mafê parastina van ziman û kulturên ku di bin tadaya vî hovîtiyê de ne û hê jî hebûna xwe didomînin heye. Divê ku ev

berî her tiştî rewşa Kurdan, ji Boşnak, Çerkez, Laz û Arnavûdan gelek cihêtir e. Kurd li ser axa welatê xwe yê parvebûyî hê jî pirranî ne û dozê wan a netewî heye. Di gel hemû êrîş û hovîtiyan, hê jî li Kurdistanê zimanê axaftin û lihevkerinê Kurdî ye. Lê mixabin gelek ziman û xelqên ku bi pirsazadabûna Kurdî re, bi niyetek nebaş navê wan tê bibîranin; bi saya hovîtiya Tirkan îro êdî najîn. Lê rewş çî dibe bila bibe mafê parastina van ziman û kulturên ku di bin tadaya vî hovîtiyê de ne û hê jî hebûna xwe didomînin heye. Divê ku ev

dibûn, hişk kirin. Mixabin, gelek heyf û mixabin ku Tirkan axa Enebolê ya ku mozayîqek gelan bû, kirin goristanek gelan û heştin. Êdî bi saya Tirkan Enebol ne mozayîqeke gelan; lê goristanek gelan e.

A. T. Kışlali weha dinivîse, "Ji Qafqasya, ji Asya Navîn civatên "hemnîjad" ên ku qirna wan Tirk in bigirin dest... Hûn Qirgîzî, Qazaqî, Ozbekî bi çî awayî fahm nakin, civatên Kurdan ên cûr bi cûr ên Rojhilata Navîn ji bi vî awayî ji hevdu fahm nakin!

"Em dikarin çavê xwe li rastiya hemwelatîyên xwe yê Kurdnîjan ên ku di nav Tirkiyê de ancax bi wasita werger ji hevdu dikin, bigirin? Em çavê xwe bigirin, emê çareseriyên rastîn bibînin?"

Ji civatên Tirkan ên Asya Navîn; Qirgîz, Kazak, Ozbek, Tatar, Gagawûs, Yakût, Çûvaş, Başkîrt...û hwd. her çiqas Tirknîjad bin jî, îro êdî zimanên ku ev gel pê dipeyivin, zimanên serbixwe ne; tîkiliyek wan û Tirkiya ku li Enebolê pê tî peyivîn, hema bibêje nemaye. Serbixwebûna van zimanan ji alî nivîskar û zimanzanên Tirk ve jî tî pejirandin. Tirkekekî Enebolê jî sedan dudoyê Ozbekî an Qirgîzî fahm nake. Ev yek jî bo Qazakî, Tatarî û yê din jî weha ye.

Ku haya A.T. Kışlali piçekî jî ji rastiya zimanê Kurdî hebûya, dê tiştên weha beredayî(absûrd) negota. Her çiqas welatê Kurdan bi sînorên sînî hatibe parvekirin jî bi pirranî Kurd li ser axa welatê xwe dijîn û li tevahiya Kurdistanê zimanê axaftin û lihevkerinê Kurdî ye. Li hin herêmên Kurdistanê axaftina bi zaravayên wekî Zazakî, Soranî, Kurmanacî.. rastiyeke e; lê belê tu kesekî hişliser û niyetnebaş nikare zaravayên Kurdî wekî zimanên cihê nîşan bide. Her tişt li aliyekî jî sedan şêst-heftêyî Kurdan bi zaravayê Kurmancî diaxifin û jî sedan çil-

penciye ku bi zaravayên din dipeyivin jî baş bi Kurmancî dizanin. Tecrûbê nîşan daye ku di nav mehekê de, Kurdên ku bi zaravayên cihê dipeyivin ji hevdû baş fahm dikin û piştî mehekê hêdî hêdî bi zaravayên hevdû jî dipeyivin. Di vî warî de nimûneya herî baş Îsveç e. Îro li Îsveçê qoloniyek Kurdan a biçûk çêbûye. Kurdên ku ji çaraliyên Kurdistanê hatine û li Îsveçê bi cih bûne, bi hev re bi Kurdî dipeyivin û zimanê wan ê peyivîn, hevfaahmkirin û lihevkerinê Kurdî ye. Îcar heke ku bi rastî jî ku Kurd ji hevdû fahm nakin û bi destê wergerên ku bi Farisî, Erebi, û Tirkî dipeyivin bi hev re diaxifin, ev yek jî ne kêmasiyek Kurdan; şerm û fedîya Tirk, Faris û Ereban e, ku Zimanê Kurdî qedexa kirine û rîya pêşveçûna vî zimanî birrî ne. Bila Tirk, Erebi û Farisên ku zimanên gelên din qedexa dikin û bi hovîti ziman û kulturên ji holê radikin, şerm bikin; ruyê wan here erdê- ku hê jî ev rû bi wan re heye. Yê ku piçekî jî xîret û şerefa wan hebe, divê bizanibin ku ev yek sûcekî mezin e li dijî mirovatîyê ye. Lewra qirkirina ziman û kulturên, ji qirkirina gelan û talankirina welatan xerabtir e. Kela A. T. Kışlali bi vana jî sar nabe ku ew dest davêje pirsazadabûna zimanan. A. T. Kışlali weha dinivîse, "Çima Firansa, ji bi milyon Brotonî re serbestiya wergerdî ya bi Brotonî nayne? Çima ji bo ku bi zimanekî perwerde bê kirin, şertê herî hindik bi wî zimanî hebûna deh hezar peyvî tîne? Kesên Tirkiya ku gihîştîye 48 hezar peyvên di hin rewşan de kêma dibînin... wê çawa pê razî bin ku hin hemwelatî bi hezarek du hezar peyvî "perwerde" bikin?"

De were bi vî nezaniyê re here ser! Baş e ku A. T. Kışlali jî wekî hin sazgeh û profesorên Tirk nabêje "Kurdî ji 30 peyvên pêk tî." Ew dîsa destê xwe datîne ser ûjdana xwe(!) û hejmara peyvên Kurdî derdixe hezarek - du hezarî. Camêr nabêje "Kurdî Tune;" lê rasterast dibêje, "Kurdî ne zimanê, nivîsîn, xwendin, peyivîn û perwerde ye." Ew jî şertê ku Firansîzan derxistine pêş Brotonan qal di-

ke û xuya ye ku dixwaze şertekî wusa li vir jî bê pejirandin. Em di her rewşê de şert û qanûnên nemirovî yê ku pêşîya ziman û kulturê dixitîminin, wekî sûcekî li hember mirovatîyê dibînin; lê bi ya min ku di rewşê demokratîk de şertekî weha nemirovî derxin pêş Tirkî û Kurdî, ewê Tirkî di vî azmûnê(imtihanê) re nikaribe derbas bike. Ne bi tenê li ber zimanekî kulturî û dewlemendî wekî Kurdî, dê Tirkî li ber gelek zimanên ku Tirkan bi hovîti jî holê rakirine û îro jî dixwazin rakin, di imtihanê de bimîne û barajek weha ya nemirovî derbas neke...

- Domahik heye-

Sekreterê Giştî yê PKK'ê Abdullah Ocalan:

'EM NAXWAZIN TIRKIYÊ PARVE BIKIN'

Em ji Tirkiyê dixwazin ku ji diyalogek siyasî re îmkanan amade bike. Yê me, wekî ku tê gotin, armancek me yî parvekirina Tirkiyê tune. Me viya jî bi aşkerayî got: Di van mercan de ji me re bibêjin ha ji were Kurdistanê bibin jî em qebûl nakin. Lewra hewcedariya me bi yekîtiya Tirkiyê re heye. Di vê rewşa aborî, siyasî û civakî ya niha de, pêwîst e ku em demeke dirêj bi hev re bimeşin. Bisazkirina têkiliyên nav herdu gelan a li ser bingehê demokratîk, nîşan dide ku ji bo berjewendiyên herdu gelan baş e."

Sekreterê Giştî yê Partiya Karke-rên Kurdistanê (PKK) Abdullah Ocalan, beriya civîna Konseya Hevkarî û Ewlekariyê ya Ewropa (KHEE) ya li paytexta Macarîstanê Budepeştayê, beyan kir ku ewê ji bo "aliyê ku şer dike" serî li Rêxistina Xaçsor a Navnetewî û Cenevrê bixin.

A. Ocalan di beyana xwe ya ji roj-nameya Ozgur Ulkê û Radyoya BBC'yê re da xuyakirin ku ewê tevgera PKK'ê, ji bo bicihanîna mercên ku di Peymana Cenevrê de cih distînin seredana xwe bike û pêwîstiyên şer û hukûka mirovî ya xalên vê peymanê bîne cih. Ocalan beyan kir ku dewleta Tirk, ji bo tiştên ku li Kurdistanê dibin veşêre, ji îmze-kirina protoqola 1977/1 a vê peymanê direve. Ocalan axaftina xwe weha domand: "Em amade ne, bila çavdêr werin û bi çavên xwe bibînin ku kî qaydeyên şer nayne cih."

A. Ocalan ji bo vekirina rîya diyalogê û çareseriyek aştiyane, daxwaza tevgerkirina heyetên çavdêr ên nav-tewî û mabenykar anî ziman û beyan kir ku ewê PKK ji Xaçsor bixweze ku xwe bigihîne dîlan(esîran) û ewê PKK hukmên Konvansiyona Cenevrê bîne cih. Ocalan di beyana xwe de weha got: "Ji bo diyalog û ji pirsê re çareseriyek aştiyane bê dîtî, em dixwazin ku hin heyetên çavdêr bibe de. Xaçsor dikare yek ji vana be.. Ewê ji bo Xaçsor seredan bê kirin. Em dixwazin ku çavdêr bişînin. Bila bibînin mirov çawa tîr qetilkirin; gund çawa tîr şewitandin; dirokek çawa tê hilweşandin."

A. Ocalan di beyana xwe de li ser pirsê kuştina mamosteyan jî rawest û

weha got: "Ez viya mutlaq dibêjim ku tawrekî PKK'ê yî li hember mamosteyan tune. Ku me sivil an mamosteyan bikuşt, dê rojê bi hezaran kes bihatana kuştin. Ev ne hedefên me ne. Lê emê li hember yên ku di bin nasnameya sivil de çek distînin û beşdarî şerê taybetî dibin bisekinin."

A. Ocalan di beyana xwe de bi awayekî fireh li ser riyên çareseriyê pirsê rawest û beyan kir ku ew dixwazin pirs di nav sînorê Tirkiyê de, bêyî ku Tirkiye bê parvekirin çareser bibe. A. Ocalan weha got: "Em ji Tirkiyê dixwazin ku ji diyalogek siyasî re îmkanan amade bike. Yê me, wekî ku tê gotin, armancek me yî parvekirina Tirkiyê tune. Me viya jî bi aşkerayî got: Di van mercan de ji mere bibêjin ha ji were Kurdistanê bibin jî em qebûl nakin. Lewra hewcedariya me bi yekîtiya Tirkiyê re heye. Di vê rewşa aborî, siyasî û civakî ya niha de, pêwîst e ku em demeke dirêj bi hev re bimeşin. Bisazkirina têkiliyên nav herdu gelan a li ser bingehê demokratîk, nîşan dide ku ji bo berjewendiyên herdu gelan baş e."

A. Ocalan di beyana xwe de daxuyakirin ku ew ne parvekar in û axaftina xwe weha domand: "Dibêjin qey bitenê rêxistineke parvekar heye. Tam berevajiyê vê yekê, rêxistineke bihêzkirina Tirkiyê, bihêzkirina demokrasiyê û bihêzkirina gel heye."

A. Ocalan di dawiya axaftina xwe de beyan kir ku dewlet xwe nede ber bangên aştiyê û rîya diyalogê, ewê di sala 1995'an şerê gerîla zêdetir bibe û ev yek jî dê xesare bigihîne aşti û demokrasiyê.

Divê ku em neyartiyê bi Kurdî re nekin!

İdris QASO

Bi qasî ku min ji tarîxa milletan fêhm kirî ye, millet bi du hêmanan li ser pêyan disekine û jiyana xwe didomîne. Yek ax e û ya din jî ziman e. Îcar ez di roja wek îro de ziman, di hebu na milletî de ji axê hîn jî girîngtir dibînim! Însan berî herîşî bi zimanê xwe tê nas kirin. Tirk bi Tirkiya xwe Tirk, Ereb bi Erebiya xwe Ereb û Kurd jî bi Kurdiya xwe Kurd in. Eger zimanê lazan wek berî heftê salî îro heba, wê doza Lazistanê jî wek a Kurd wilo ji Tirkan re bûba problemeke herî mezin. Belê ji ber ku ziman tîk diçe, îcar em dibînin ku navê Lazistanê jî ne maye. Laz hemû bûne Tirk. Kurdên ku li nav Tirkan cih girti bûn, pîrên wan bûne Tirk. Kurd di hindûrê Kurdistanê de bûne Tirk. Gava ku li cihêkî wek Diyarbekirê yekî wek Emrah, dikari be ji deh hezaran re hop û pop bistirê, ev dide xuyakirin ku nesîlekî Tirk mezin dibe. Gava zimanê Kurd berav çû, wê mejiyê Kurd jî wilo berav biçe û bibe Emrahcî! Tiştê ku dijmîn dixwest dibe bibexîşînin, ezê nikaribim bédeng bimînim. Ji ber ku ez jî Kurd im.

Divê ku em neyartiyê bi Kurdî re nekin. Tirkan bi televizyona xwe mala Kurdana dadane. Rêxistinên me jî bi vîdyo, belavok, rojname û kovarên xwe mala Kurda dadane. Jina Kurd, mêrê Kurd, zarok, dapîr û bapîrên Kurd jî ber dewleta Tirk û rêvebirên xwe, di malên xwe de heyirî mane; nema dizanin dê çawa biaxivin. Îcar çî dibêjin: "Yapmış neke, söylemiş bike, dinlemiş ke dinlemiş, büyürün ötürmüş bibe" û hwd. Dijmîn ji bo ku zimanê me vekirînin, milyar milyar dolaran dirêjînin çima em nabînin? îro welat tije televizyon kirine. Li hin gundên Serhedê û li dorhêla Çolemergê belav televizyon belav kirine. Di demên buhurî de yek carinan melayên me, di mizgeftan de bi Kurdî geside digotin û tekbîr tanîn. îro ev fekbîr, selewat û gesidên me jî bûne bi Tirkî. Kurd misilmanîyêke bi Tirkî dikin. Malwêraniyê ya me, Kurd paşûpê diçe wilo nabe. Di Kurdistanê de divê ku zimanê Tirkî bê rawestandî, daku dîsa ev zimanê delal û dewlemend kat bide. Naxwazim çewî bêm fêmkirin; nabêjim ku ez li himberî hînkirina zimanê Tirkî an Erebî me, dibêjim, eger wê zimanê me bi hînkirina van zimanan jî holê rabe, divê ku em Kurd wek çiyar li pêşberî van zimanan rawestin. Kêr gihaye hesî û dibire; îro pîr pêwîst bûye ku demeke dirêj, di Kurdistanê de zimanê Tirk qedexe bibe.

Rêxistinên Kurd, bi sedema ku emê bibûna dewlet, zimanê Kurd berbiba kirin. Di ser 1975'an re 19 sal derbas bû û bi sed hezaran Kurdan zimanê xwe î zîkmakî jî bîr kirin. Gelo heta 19 salên din jî, em Kurd emê dikaribin bibin dewlet? Eger bi vî awayî 19 salên din jî bimeşe, yanî Kurdan bi a serokatiya xwe kirin û wek niha ji zimanê xwe revîyan, bi vê çûyinê dê Kurdistan hemû ew dê bibe wek Dêrsim û Intabê. Rê li vê bişavîne bigirin. Zimanê Kurdî bêşik serjêr diçe. Tirk, Kurdan bêgavî axaftina bir Tirkî dikin, belê ne divê ku Kurd jî li himberî xwe rawestin. Ev kar jî, berî herîşî dikeve ser milê rêxistinên Kurdan. "Kurd nizanin bi Kurdî bixwînin, ji ber vê yekê em bi Tirkî dinivîsîn" Dibe ku Kurd hemû nizani bin bi Kurdî bixwînin, belê hemu bi Kurdî dizanin biaxivin. Derî ve nivîsê ne vaye hun bi Tirkî jî pê re diaxivin. Hun ne rast dikin û dibêjin. Ev rêxistinên me û bi taybetî jî serokatiya PKK, dikarin şivanên Kurd di du mehan de fêrî Tirkî bikin, ku dikin jî, belê vî şivanê ku dizane bi Kurdî, fêrî du fîpên bi Kurdî nakin. Gotîneke wek benîşt xistine devê xwe û dicûn; "Zimanê Kurdî ne zimanê nivîskî ye. Em nikarin felsefê û astoronomiyî bi Kurdî binivîsîn û rave bikin." Hûn pîr bêser û ber dibêjin. Ewqasî bêser û ber e, êdî mirov nema dizane bê çawa bersiva we bide! Baş e xelkî ye û hûn eweta xwe ji kê distînin? Xelk bav û bapîr, dayik û xuşkên me ne. Îcar pêwîst nake ku hûn ji vî xelkî re ala astronomî bikin û bi feylezofî pê re biaxivin. Dibê qey me Kurdan her tişt safî kiriye, hew tenê mesela me maye felsefê û astronomiyê. Di warê xerabiya ku hûn bi zimanê Kurdî re dikin, mirov dikare li ser we pîr binivîse. Mirov herîştê xwe nikare tîxe situwê dijmîn. Divê ku mirov hinekî di xwe de jî bibîne hevalino. Gava ku dilê we dixwaze hûn zimanekî wek zimanê inglîzî, dikarin di çar mehan de fêr bibin, belê hun îcar çawa nikarin fêrî zimanê xwe î bi nivîskî bibin? Sê-çar mehan di şûna Tirkî de bi Kurdî binivîsîn û biaxivin, hûn dê bibînin bê wê Kurd, di warê pêşkeftina zimên de çî gawekê mezin bavêjin. Dewleta Tirk tu dibistanên bi Kurdî jî me re venakin. Her Kurd û divê mala xwe bike dibistanek. Mîna ku di wextê de Berzanî li ser serê çiyayên Kurdistanê û di şikêtan de zarokên Kurd hînî xwendin û nivîsandina Kurdî dikir, em Kurden Bakur jî êdî divê wê yekê bikin. Li Bakurê welêt Kurd hemû bi fîpên latîfî û bi Tirkî dikarin bixwînin. Em Kurden Bakur jî bi van fîpan dinivîsîn. Ji Tirkî tenê hew sê-çar fîpên me cihê hebe. Rêxistinên me vê meselê pîr mezin dikin û dibêjin, ne wilo ye. Bi yên nezan re hînkirina van fîpan hemû, niv seet nagire. Tenê di devokê de wê hin problemên me çêbibin, ew jî bawer nakim ku ewqasî bidomîne. Hem devok çendî jî hev cihê be jî dîsa Kurd jî hev fêhm dik e. Kurden Serhedê jî ÇURTÊN re "çortan" Kurdên beriya Heranê "çirtan" Kurdên dorhêla Adiyemanê "çêrtan" Kurdên deşta Diyarbekirê û Mêrdînê çurtan dibêjin. Ha "çirtan", ha "çurtan" buye çî ferqê qey. Nabe ku mirov li ser çirtan û çurtan de ji zimanê xwe berde û bi Tirkî bigire. Hûn ne baş dikin.

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Malê axê diçe, canê xulam diêşê. ✓ Mêr mêran nas dikin. ✓ Mêr dîzika dev girî ye. ✓ Goyê erdê jî heye. ✓ Dûr here, durust were. ✓ Xal xwarzan radike, ap biraziyan hunda dike. 	<h3>GOÛTINÊN PEŞIYAN</h3>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Her giya li ser koka xwe şîr dibe. ✓ Fêil ji gayê pîr e; zixt li ciwanga dikeve. ✓ Mala derewkaran bi derewan xera dibe. ✓ Ku li te tengasî çêbû, an berê xwe bide mêrekî çê, an pişta xwe bide çiyayekî asê.
---	---------------------------	--

Kağıt sıkıntısı HAWAR için proplem yartamıştı.

Evlendikten sonra Celadet çalışmalarına aynı tempoda devam ediyordu. Arasına Haco Ağa gibi birtakım zengin arkadaşları Celadet'e ekonomik yardımda bulunuyorlardı. Fakat evliliğin yükü, onu muntazam bir gelire sahip olmaya itiyordu. Bu nedenle, bir seneye yakın bir süre Sanayi Okulunda, öğrencilere Fransızca dersleri verdi. Aynı dönemlerde Reji'de, kendisi hukukçu olduğu için resmi müsteşarlık görevine başladı. Ben ise öğretmenlikten müdürlüğe terfi etmişim ve görevimi sürdürüyordum.

1935'den 1938'e kadar çocuk yapma kararında idik. Fakat ailemizin ısrarıyla çocuk yapmaya karar vermek zorunda kaldık. Çocuğumuz olmuştu. Fakat hastalık nedeniyle bir sene yaşadı ve vefat etti. Bu her ikimizi de derinden sarsmıştı. Korku kaplamıştı içimizi. Bir daha üzülmemek için ve bu korkuyu yenebilmek için, ben, çocuk yapmamaya karar verdim.

Bu karara rağmen 1938'de, tam Newroz günü bir kızımız oldu. Fakat bu Celadet'i pek sevindirmemişti. İlk çocuğumuzun erkek olarak dünyaya gelmesi ve hemen ardından vefat etmesi, ardından bir kız çocuğuna sahip olmamız Celadet'i üzmüştü. 4 aya yakın bir süre, Celadet, tüm arkadaşlarından bir kızımızın olduğunu sakladı. Bu tavrı beni çok şaşırtmıştı. Celadet aydın bir insandı. Fakat Kürtlerin ilkel bir şekilde erkek çocuğa olan tutkunluğu onda da vardı. Bu beni sarsmıştı. Çok tuhaf yanları vardı. İstanbul'da doğmuş, büyümüş, yıllarca Almanya'da kalmıştı. Bazen, Celadet'in Avrupalı dostları bizi davet ederlerdi. Eğer davet akşam saatlerinde ise, davetlerin tümünü geri çevirirdi. Nedenini sorduğumda; "...Avrupalılarda adettir. Genellikle yemeklerden sonra dans ederler. Biz eğer davete

gidersek, dans etmek zorunda kalırız. Seninle de birileri dans eder. Kabul etmezsek bize geri ve ilkel derler. Onun için gitmezsek daha iyi olur..." derdi.

Aydın olmasına rağmen geleneklerine çok bağlı bir insandı. 1944'te Mısır'a gittiğinde, bize iki adet dans plağı getirdi ve bana; "kızımıza dans etme-

mün görmediği yerde sen dans edebilirsin"

Bu örnekleri vermemin sebebi şu: Biz Kürtlerin kanına işleyen şarklı geleneği anlatmak istiyorum. Ben şimdi 77 yaşında olmama rağmen, hala bazen kadınlığımdan dolayı bazı davranışlarımı hesaplayıp, ona göre davranıyorum ve son-

artisti kendi yanına çekmek istiyor ve Celadet dayanamayarak, bastonuyla müdürün kafasını kırıyor. Olay bu. İşin tuhaf yanı, müdür kafasının parçalandığını umursamayarak, Celadet'e haber gönderdi ve her şeyi unuttuğunu gelip göreve başlayabileceğini bildirdi. Fakat Celadet, "ben onun kafasını kırdım. Orada çalışmaya tenezül etmem. O kabul etse bile, ben kabul etmem" diyerek, teklifi geri çevirdi.

1939 yılı-

na geldiğimizde, 2. Dünya Harbi şiddetlenmişti. Celadet işsiz evdeydi. Kamran ise, Avrupa'da ticaretle uğraşıyordu. Fakat o da Şam'a gelmiş, işsiz olarak bizle beraber kalıyordu. Bütün geçimimizi, benim aldığım cüzzi miktardaki parayla sağlıyorduk. Savaş ciddi boyutlara ulaşmış ve bu arada HAWAR'da yayını durdurmuştu.

Hükümet, HAWAR'ın basımı için kağıt vermiyordu. Vermemesinin gerekçesinde, HAWAR'ı gazete olarak saymamasındandı. Bu arada İngilizler, Suriye'ye girmeye başladılar. 1918 yılında Celadet'in, İran-Irak hududunda tanıdığı bir subay, bu dönemde Şam'a tayin olmuştu. Celadet'i yakından tanıyor ve çok seviyordu.

Bu subay Şam'a geldiğinde, Celadet beyi ilk elden aramış ve nasıl yardım edebileceğini sormuştu. Celadet'in tek talebi kağıttı. Bunun üzerine yüzbaşı Elphingelon, lüzumundan fazla kağıdı, hiç tartışmadan Celadet beye teslim etti. Ve ekleyerek, "Artan kağıtları da satıp, gelir elde edebilirsin" dedi. Her zaman olduğu gibi, Celadet hiç kimseye gebe olmak istemiyordu. Bu nedenle yüzbaşıya şöyle bir öneride bulundu: "...Ben de size, savaşa ilişkin bir dergi çıkararak yardım edebilir miyim?" Yüzbaşı oldukça sevindi ve Celadet'e gerekli olan klişeleri ve taze savaş haberlerini vermeye başladı. Celadet böylece ikinci bir derginin yayınına başlamıştı: RONAHİ

(Devam edecek)

Celadet Bedirhan'ın eşi Ruşen Bedirhan'ın anıları

● Hükümet, HAWAR'ın basımı için kağıt vermiyordu. Vermemesinin gerekçesinde, HAWAR'ı gazete olarak saymamasındandı. Bu arada İngilizler, Suriye'ye girmeye başladılar. 1918 yılında Celadet'in, İran-Irak hududunda tanıdığı bir subay, bu dönemde Şam'a tayin olmuştu. Celadet'i yakından tanıyor ve çok seviyordu. Bu subay Şam'a geldiğinde, Celadet beyi ilk elden aramış ve nasıl yardım edebileceğini sormuştu. Celadet'in tek talebi kağıttı.

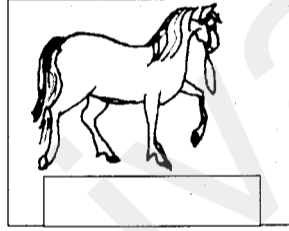
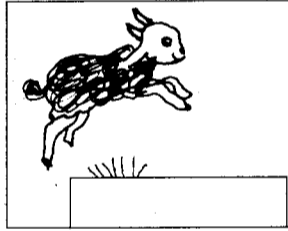
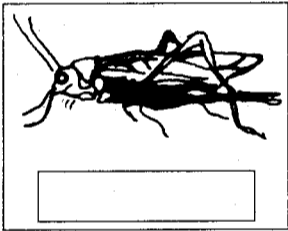
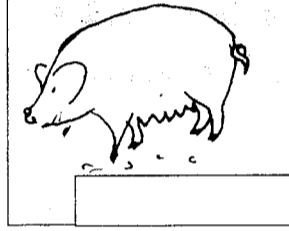
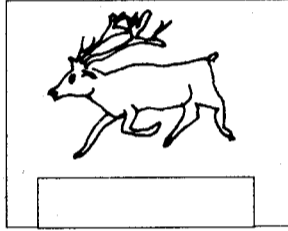
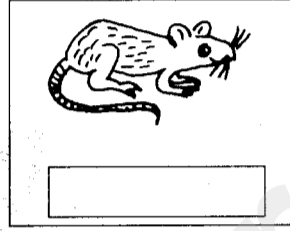
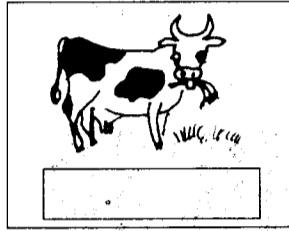
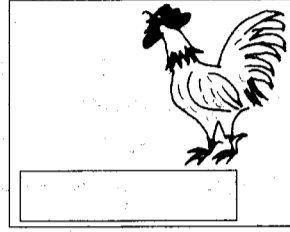
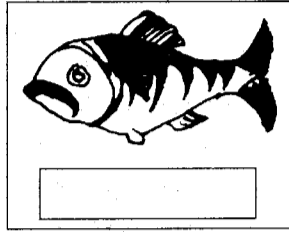
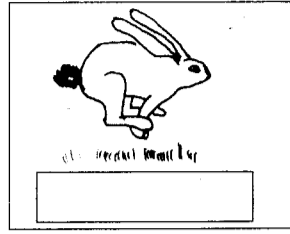
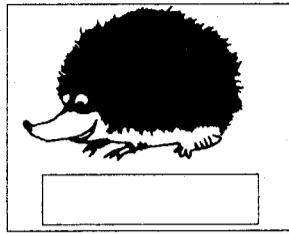
sini öğreteceğiz" dedi. Şaşırdım kaldım. Nedenini sorduğumda; "Mısır'da'ki akrabaların yanına gittiğinizde, gerekirse dans edersiniz. Ayıp olmasın" demişti. Kendisine; "benim burada dans etmemeye izin vermiyorsun da, nasıl Mısır'da izin veriyorsun?" diye sorduğumda, rahmetli şöyle cevap vermişti; "Benim gözü-

ra gülüyorum.

1939 yılında, Celadet Bey, Reji'deki işinden birden ayrıldı. Müdüre dayak atmıştı. Müdüre dayak atmasında neden de şu: Bir gün, bir meyhanede, Celadet müdürle birlikte oturmuş, içiyorlarmış. Müdür bir artiste sarkıntılık yapıyor, artistte Celadet beye sığınıyor. Müdür daha da hırçınlaşarak,

RÛPELÊ Zarûka

ZAROKÊN HÊJA

Di wenyên jêrîn de, hun heywanên cûre cûre dibînin. Di kêleka her heywanî de, çarkoşeyê vala heye. Hejmarên heywanan bibînin û di çarkoşeyên wan de bini-visînin.

- JÛJÎ - 1
- BERAZ - 2
- KUND - 3
- DÎK - 4
- KULÎ - 5
- ROVÎ - 6
- BERX - 7
- ÇÊLÊK - 8
- MÎŞK - 9
- MASÎ - 10
- KÛÇIK - 11
- PAZKUVÎ - 12
- KERGU - 13
- HESP - 14

LEYISTIKA ME

Rojê , ji ber ku pê dernexist ji leyistikê derket. Îcar niha Bawer, Bêrîvan û Xezal di nav xwe de leyistikê didomînin. Ji wan jî kî ku di dora xwe de pê dernexe, ewê ji leyistikê derkeve û hevalên mayî, ewê di nav xwe de leyistikê bidomînin. Di leyistikê de peyvek du caran nikare bê gotin. Kî ku cara du-diyan peyv ekê bibêje, ew jî pûc dibe. Leyistik weha dom dîke:

- Bawer- Rez
- Bêrîvan- Zîn
- Xezal- Newroz
- Bawer- Zelal
- Bêrîvan-Lal
- Xezal-Lem
- Bawer- Mirov
- Bêrîvanl-Vîn
- Xezal:Niha
- Bawer: Adar
- Bêrîvan-(Pê dernaxe)

TOLHILDANA FÎL

(3)

Av rijand bi ser Reşo
Dev li Reşo kir beşo

Bi xortomê ew rakir
Li hev bada bilind kir

Pê girt avêt nav diriyên
Nav kelem û sitiriyên

Reşo bû reşotanî
Tobe kir bi mêranî

HAWAR Dengê Zanîn û xwenasîné

Mihemed BEKIR

Vê nivîsa Mihemed Bekir; di Rojname Kurdistan Press (sal:1986, hejmar :2, rû pel: 11) de hatibu nivîsan din.

Hawar gulistana çanda Kurdî ye. Gulistaneke gelekî geş û rengîn e. Bihna her gulekê, xweşikiya wê, rengê wê ne wek ya din e. Dema mirov dikeve nav vê gulistanê, dilê mirov nagire ku tenê çend gulên bihin bibe û yên din berde. Ne jî kes dikare di aliyekî wê gulistanê keve û bi lez û bez, di aliyê din ra derkeve. Na, kes nikare xwe li hember spheîtî, delalî û bihna van gulên ragire.

Gelo ezê çawa bikaribim, bi kurtî, li ser vê gulistanê binivîsim? Çiroka her gulekê, bi serpilkî, ji xwendevanên hêja ra bibêjim?.. Na, ev yeka han, ne hesan e. Lê çareyeke din tine ye. Ji rojnamê ra holê gerek e. Bila ew gulên bihindar û delal, dilê xwe li me negirin.

Hawar kovara çanda Kurdî ye. Xwedî û berpirsiyarê wê, rewşenbîr û zimanzanê bi nav û deng, Mîr Celadet Alî Bedîr-Xan bû. Hawar li Şamê derdiket, lê li hemî Kurdistanê dihate belavkirin û ji her aliyekî Kurdistanê jî, rewşenbîrê Kurd jê ra nivîsar dişandin. Hejmara pêşîn di 15 yê Gulana 1932'an da derket. Hejmara dawîn, ya 57 an di 15 yê Tebaxa 1943 an da hate belavkirin. Lê emrê Hawarê yê rastîn, ne 11 sal, belbî kêmtirî 6 salan bû. Di 18 yê Tebaxa 1935 an da piştî hejmara 26'an, Hawarê vehesek daye xwe (* Hawar, h. 27, r4) Dijwarî gelek bûn (Hawar, çapa Elmanîya pêşgotina Dr. N. Zaza). Di 27 ê Nîsana 1941'an da, Hawarê careke di ala xwe bilind kiriye û ew stêrka vemirî ji nû ve, li ezmanê Kurdistanê geş bûye.

Hawar bi du zimanana derdiket; bi Kurdî û Firensîzî. Bi gelemperî her hejmarek 20 rûpel bûn. Birê Firensîzî tenê ji 2 heta 4 rûpelan bû. Birê Kurdî, di destpêkê da (1-23), bi du elfabeyan dihate çapkirin (bi elfabeya Latîni-Kurdî û bi Erebî-Farisî). Piştî hejmara 23 yan, tenê elfabeya Latîni-Kurdî hatiye bikaranîn.

Gelek rewşenbîr û nivîskarên me yên bi nav û deng, naveroka Hawarê bi zanîn, tecrîbe û hunermendiya xwe dewlementir û tekûztir dikirin. Va ne çend ji wan:

- Celadet A. Bedîr-Xan, Dr. Kamîran A. Bedîr-Xan, Rewşen Bedîr-Xan, Qedîrcan, Osman Sebrî, Cegerxwîn, Mistefa E. Bofî, Qedîr Cemîl Paşa, Dr. Nuredîn Zaza (Yusif).

-Goran, Tewfîq Wehbî, Evdîl Xalîq Esîrî, Şakîr Fetîh, Hevîndê Sorî ...

Rehmetî Celadet bi xwe, stûnê Hawarê, dil û mêjiye wê bû.

Hawar demeke dirêj nedikete destan. Tenê çen nixeyên wê, li cem hin camêran û li nik hin kitêbxaneyên cihanê, parastî mabûn. Di sala 1976 an da Hemreş Reşo, birekî wê (hejmarên 24-57 an) ji nûv da çapkirin. (Berlîna Rojava, îlona 1963)

Ez bi xwe jî, li ser birê pêşîn (hejmarên 1-23 yan) dixebitîm. Ez hêvîdarim ku ew piştî mehekê, bigihîne destê xwendevan. Gelek spas ji xanima hêja û giranbiha Rewşen Bedîrxan ra, ku destûra çapkirina vê birê Ha-

● "Hawar dengê zanîne ye. Zanîn xwe nasîn e. Xwe nasîn ji me re rêya felat û xweşiyê vedîke. Kesê ko nas dike; dikare xwe bide nas kirin."

● "Hawara me berî her tiştî heyîna zimane me dê bide nas kirin. Lewma ko ziman şerta heyîne a pêşîn e."

● "Hawar jî pêve bi her tişte ko Kurdanî û Kurdî pê bendewar e, dê mijûl bibe. Tîne siyaset jê dûr e, xwe naêxe siyaset ê"

belbî ji bo xurtkirina biyanîyan û qelskirina xwe û miletê Kurd bi kar tanîn.

Ev e mêraniya bê xwenasî.

Zana, helbesvan, dîrokni-vîs, zimanzan û hozanên Kurdan hîngê ji yên miletên din ne kêmtir bûn. Ev in çen nimûne: Ibni-Esîr, Ibîn Xelkan, Şeref-Xanê Bidlîsî, Idrîse Bidlîsî, Ebû-1 Fidayê Eyûbî, Fizûlî (Ensîklopediya îslam, r.

481).

Lê wan her tiştên xwe bi zimanê biyanîyan, bi Erebî, Farisî û Tirkî dinivîsîn. Ev ziman, zimanên dîn, hikim û dewletê bûn. Zimanê Kurdî her ji bîrkirî mabû.

Holê van Kurdên ha, zanîna wan miletan di her warekî da dewlementir û geştir dikirin. Li hemberê, rewşa miletê Kurd di van waran da, roj qelstir û xerabtir dibû. Van kesên jîr, lê ne durbîn, bi vî awakî, heyîna miletê xwe, bi destên xwe, berbi wendabûne têve didan.

Holê van Kurdên ha, zanîna miletan di her warekî da dewlementir û geştir dikirin. Li hemberê, rewşa miletê Kurd di van waran da, roj bi roj, qelstir û xerabtir dibû. Van kesên jîr, lê ne durbîn, bi vî awayî, heyîna miletê xwe, bi destên xwe, berbi wendabûne têve didan.

Ev e zanîna xwe nasîn.

Ehmedê Xanî, yê durbîn û dilşewitî, çîqas kire hawar, çîqas bi hunermendî û hozanî, derdê Kurdan dane rave kirin, lê dîsa jî kesî nedibihîst, nedidît. Kurdan ne xwe û ne jî dost û dijminê xwe nas dikirin.

Hawara Hawarê jî, ji hawara Xanî bû. Rewşa Kurdan, di sala 1932 an da, ji rewşa wan a ku di zemanê Xanî da gelekî xerabtir bû. Şoreşên Kurd 'an yek bi yek bi hovîtî hati bûn pelçiqandin. Kurdistan hati bû parvekirin. Mîlet şepreze û bê hêvî bûbû.

Hawarê dît ku xebateke dûr û gerek e. Xebateke ku bingehê wê zanîn û xwenasîn be. Kurdan bêtirî hezar salî, dîrok, huner, zîman û ebebiyata xwe bê xwedî hiştine. Serê wan bi çanda Ereb, Tirk û Eceman hatiye dagirtin. Bi vî awayî şexsiyeta Kurdî hatiye guhartin.

Armanca Hawarê ew bûye, ku vê şexsiyeta nexweş û şaş hilweşîne, şexsiyeteke rast û bikêr pêk bîne. Bingehên ayîneke nuh "ayîna Kurd aniyê" ava bike. (Hawar, h.17, r. 1-6 bi tipên Erebî, C. A. Bedîrxan)

Gelo xebata Hawarê ji bo pêkanîna vê armanca giring çî bû û bi çî awayî bû?

Hawar di destpêkê da pronivîseke (program, bîmamic) gelek fereh û hêja daniye. Em dikarin wê pronivîsê bi van çend niqteyan rave bikin:

- 1- Şehîti ser zman û zaren Kurdî.
 - 2- Edebîyat û folklorê Kurdî.
 - 3- Dîrok û erdnigariya Kurdistanê.
 - 4- Jîna Kurda ya rojîn (rojane).
- Xebata Hawarê ya giringtir di warê zîman û edebiyata Kurdî da bûye. Ezê jî, hinekî bêtir, li ser wê xebatê, li ser wê xebate binivîsim. (dumahîk heye)

SAL 1
HEJMAR 1

HAWAR

Qomela Qurdî * Revue Kurde

YEQSEM
15 GULAN 1938

Têdewîstiyên Qomelê

Armanç, awayê xebat û nivîsandina Hawarê
Ji xwendevanan re
Elfabeya Qurdî
Stûna fekelan
Stûna zarwan : buhar
Edebîyata welatî
Hawar hebe, gazî li dî ye
Di dora dinyayê de
Xatirxwaziya Memî
Hevî ji xwendevanan
Fêrhenq

Birê Firensîzî

Buls et caractères de la revue Hawar
L'alphabet Kurde
Notices sur la littérature, mœurs et coutumes Kurdes

ÇAPXANA TOROKI 1932 --- 8an

warê da min. Hêvî û daxwaza xwehava me ya delal, ji xortên Kurd ew e ku, ew jî bidin ser şopa Hawarê û ji bo pêşvebirina zîman û çanda Kurdî bixebitin.

Dîtina me, Kurdên îro, li ser kêmtîştan wek hev e. Lê, dîtina hemiyani ser Hawarê gelekî nizîkî hev e. Rûmet û qedra Hawarê, di dilê Kurdekî da, gelekî bilind e. Gelo sebeb çî ye? Gelo armanca Hawarê çî bû?

"Hawar dengê zanîne ye. Zanîn xwe nasîn e. Xwe nasîn ji me re rêya felat û xweşiyê vedîke. Kesê ko nas dike; dikare xwe bide nas kirin."

"Hawara me berî her tiştî heyîna zimane me dê bide nas kirin. Lewma ko zîman şerta heyîne a pêşîn e."

"Hawar jî pêve bi her tişte ko Kurdanî û Kurdî pê bendewar e, dê mi-

jûl bibe. Tîne siyaset jê dûr e, xwe naêxe siyaset ê" (Hawar, h. 1, Armanç)

Bi van gotîqinan Hawar dest pê dike. Hawar bi van gotînen giring, doz, daxwaz û armanca xwe, bi xwendevanan dide naskirin:

Bele zanîn û mêranî bê xwenasîn kêmtir û bêtir in. Dîroka Kurdan vê yekê han bi xweşiki, ji me ra dide xuya kirin.

Berî 300 salî E. Xanî dîtîye ku Kurdistan ketîye sergêjiyê ecêb. "În Mîr û karbidestên Kurd bûne "hevalbendên" Eceman, birekî din yên Tirkan. Di nav xwe da ji bûbûn sed perçe û her yekî şerê yê dîn dikir. Di şerê

Tirk û Eceman da jî dîsa ew di pêşiya da bûn. Bi vî karê kambax, wan fedakarî û mêraniya miletê xwe, ne ji bo pêkanîna Kurdistanê serbixwe,

MEHABAD'DAN DİNAR'A BİR KÜRT ŞAİRİNİN YAŞAM ÖYKÜSÜ: -1

MISTEFA ŞEWQÎ

M. MALMİSANJ

Mistefa Şewqî'nin kimliği konusu Güney ve Doğu Kürdistanlı yazarlar arasında hayli farklı yorumlara ve tartışmalara neden olmuştur. Mehabad Kürt Cumhuriyeti'nin cumhurbaşkanı Qazî Mihemed'in babasının amcazadesi olan ve The Kurdistan Missionary gazetesine yazdığı mektuplardan birinde, 1896'da Mehabad'da doğduğunu yazan (1) Dr. Mistefa Şewqî ile ilgili olarak kızkardeşinin oğlu Xelîfî Fettahî Qazî şunları yazar:

"... Birkaç yıl sonra Birinci Dünya Savaşı başladı. Bu satırların yazarı bu savaşın niteliği ve Kürdistan'daki, özellikle Mehabad'daki etkilerinden, Qazî Fettahî'nin -Tanrı ondan razı olsun- başına gelenleri anlatırken söz etmişti. Orada da belirttim, Mîrza Fettahî Qazî Ruslar tarafından şehit edildi. Qazî Letîf (2) ve yeğenleri Mun'im (Qazî Wehab'ın oğlu) ve Salârî Mukrî adıyla ünlü Ebdulrehman ile Mela Mihemed, Mîrza Mehmûd ve Mîrza Ehmed (Qazî Fettahî'nin oğulları) Ruslar tarafından yakalanıp siyasal suçlu (Osmanlı Devleti taraftarlığı) suçlamasıyla Rusya'ya gönderildiler. Bunlar birkaç aylık esaret ve büyük sıkıntılardan sonra, Rusya'da Komünist Devrimi olunca İran'a döndüler. Fakat Qazî Letîf Polonya-Almanya üzerinden İstanbul'daki oğlu Mistefa Şewqî'nin yanına gitmişti...."

"...Savaşın sona ermesi ve barışın gelmesi üzerine Qazî Letîf, henüz Tıp öğrenimini tamamlamamış olan oğlu Mistefa Şewqî ile birlikte İran'a döndü. [Mistefa] Şewqî bir süre Mehabad'da kaldıktan sonra öğrenimine devam etmek üzere İstanbul'a gitti. Dr. Şewqî -Tanrı ondan razı olsun- Birinci Dünya Savaşı sırasında gönüllü olarak ve yüzbashi rütbesiyle Osmanlı ordusuna katıldı. Gösterdiği bu fedakarlıktan dolayı, öğrenimini tamamlaması için Osmanlı Devleti tarafından iki yıllığına Almanya'ya gönderildi. Orada iç hastalıkları ve çocuk hastalıkları konusunda ihtisas yaptı. Birkaç yıl Eskişehir, Sivur (?), Van vs. yörelerinde başhekim olarak çalıştı.

Dr. Şewqî yılında (Yazar tarih belirtmiyor- Malmîsanj) doğum yeri olan Mehabad'a döndü. Mehabad'da iki yıl kalıp yurttaşlarına değerli tıbbi hizmetlerde bulunduktan sonra çocukları Türkiyede yüksek öğrenim yapmakta olduklarından ve tanınmış bir aileye mensup olan eşi de gelip İran'da yaşamaya hazır olmadığından Dr. Şewqî Türkiye'ye dönmek zorunda kaldı. Mehabad'daki akraba ve yakınlarıyla birkaç yıl mektuplaştıysa da İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasından sonra ilişkisi kesildi ve mektupları gelmez oldu. Türkiye'den gelen bir kişinin söylediğinden Doktor'un 1950'de kalp sektesinden ölmüş olduğu anlaşıldı. Ailesi ve kızları hakkında elde hiçbir bilgi(miz) yoktur.

Qazî Letîf, Çarlık Rusyası'nın esaret zincirlerinden kurtulduktan sonra Mehabad'a gelip bir süre rahat yaşadı. Hicri-Kamerî 1340 [1921 - 1922] tarihinde İsmail Axay Şikak [Simko] Mehabad'a saldırınca, onun adamlarından biri tara-

fından Qazî Letîf evinde öldürüldü. Sağlığında, ölürse Xaneqay Şêxî Burhan'da gömülmesini vasiyet ettiğinden, oğlu yani Dr. Şewqî'nin kardeşi Mîrza Kerîmî Yemîni Qazî babasının bu vasiyetini yerine getirip onun orada Seyîd Nûranî'nin kabrinin yanında toprağa emanet etti." (3)

Bizzat Mistefa Şewqî'nin The Kurdistan Missionary gazetesine yazdığı mektuplardan birinde belirttiğine göre, babası onu okumak üzere Almanya'ya göndermiş, fakat daha sonra maddi durumu elvermediğinden kendisine parasal yardımda bulunamamış, bunun üzerine de kendisi İstanbul'a dönüp orada okumaya devam etmiştir. Mistefa Şewqî İstanbul'dan The Inter-Synodical Ev Lutheran Orient Mission Society ile ilişki kurmuştur (4)

hicri şemsî ise miladî 1913'e tekabül eder-Malmîsanj). Musul'dan İstanbul'a, oradan da Almanya'ya amcasıoğlu Cewadî Qazî'nin yanına gider. Cewadî Qazî, Oskar Mann ile birlikte Almanya'ya gitmiş orada hukuk doktorası yapmıştır. Mistefa Şewqî ise Almanya'da tıp öğrenimini yaparak doktor olduktan sonra İstanbul'a döner. 1929'da Mehabad'a döner ve iki yıla yakın orada doktor olarak çalışır, Qazî Mihemed ile yakın ilişkileri olur. Bir süre sonra Rıza Han yönetiminin polisi onu yakalamak isterse de yakayı ele vermeden Türkiye'ye döner (Dr. Marif Xeznedar ise, ünlü şair Hêmin Mukriyanî'ye dayanarak onun 1929'da Mehabad'a gittiğini fakat üç yıl sonra İstanbul'da bulunan eşi ve çocuklarının yanına döndüğünü, orada vefat ettiğini yazar) (6). Eskişehir'de (7) hastane baştabibi olarak

Dr. Mistefa Şewqî

Dr. Mistefa Şewqî hakkında bir kitap hazırladığını belirten Doğu Kürdistan'dan Ehmed Şerîfî ise kısmen farklı olan şu bilgileri veriyor (5):

Mehabad'daki Qazî ailesine mensup olup Qazî Letîf ve Amîne'nin oğlu olan Mistefa Şewqî, 1292'de babası ile haca gitmek üzere Musul'a gider (Bu tarih

çalışır. Ölünceye kadar orada kalır ve ölünce Eskişehir Mezarlığında gömülür.

Senice [Seniha?] adında bir Türk bayanla evlenmiş olan Mistefa Şewqî, arkasında beş kız çocuğu bırakmıştır. Ne yazık ki onlar hakkında hiç bilgimiz yoktur, halen hayatta olup olmadıklarını da bilmiyoruz (8).

Mistefa Şewqî'nin bir mektubundan onun 1929'un Aralık ayında Dinar'da hükümet tabibi olarak çalıştığı anlaşılıyor (9). Bilindiği gibi Dinar, bugün Afyonkarahisar'a bağlı olan bir ilçedir.

Mehabad'daki kızkardeşi Gevher Tanc'a Farsça olarak yazdığı bu mektubun matbu kışesinde Arap harfleriyle şunlar yazılıdır:

Dinar Hükümet Tabibi Kadızade [Kazizade] Doktor Mustafa Şevkî
Diploma: 3570
Emraz-i Dahiliye ve Çocuk Hastalıkları Hekimi
Dinar:

Dinar sözcüğünün karşısında elyazısıyla ve Arap harfleriyle "20 Recebül Mürecceb 1348", bunun yanında ise "928" yazılıdır. Ancak bu "928" sayısı bugün Türkiye'de kullanılan rakamlarla yazılmış olup üzeri çizilmiştir. 'Elî Rêbwar, 1348 tarihinin 1928 miladi yılına rastladığını yazarsa da yanlıştır, gerçekte bu tarih miladi takvime göre 1929 Aralık ayına rastlamaktadır.

Yine "Dinar" sözcüğünün altında "Afyonkarahisa[r]" sözcüğü yazılıdır. Aynı mektubun sol üst köşesinde ise yukarıda aktardığımız Türkçe kışenin Fransızcası yazılıdır:

Kazizade Dr. M. Chévki
No du Diplôme 3570
Medecin des maladies internes et enfants

Bu mektubundan Dr. Mistefa Şewqî'nin dört çocuk sahibi olduğunu öğreniyoruz. Bunlardan Nihal o zaman altı, Meral dört, Ülker üç (?) yaşında, oğlu ise 15 aylıkmış.

Kimbilir belki de bu satırları okuyacak olan birileri Türkiye'de kalmış olan Mistefa Şewqî'nin kızları ya da torunları hakkında bilgi verir de merhum doktor hakkında bilgilerimiz daha da artar.

(1) Bu bilgi Dr. Rehîmî Qazî'nin oğlu Hesenî Qazî'den alınmıştır.

(2) Qazîzade Letîf imzasıyla yazılan Kürtçe şiirler de vardır. Örneğin İstanbul'da çıkan Jîn dergisinin yedinci sayısında bir şiiri yayımlanmıştır.

(3) Xelîfî Fettahî Qazî, Salhayê İztirab, İnîşarati Selaheddînî Eyyûbî, Wirê, 1363 hş. [1984]

(4) Bu bilgiler Dr. Rehîmî Qazî'nin oğlu Hesenî Qazî'den alınmıştır.

(5) Ehmed Şerîfî, "Doktor Mistefa Şewqî", Sirwe, Wirmê (Urmiye), No: 62 (Xermanan 1370), s. 21-23

(6) Dr. Marif Xeznedar, Le Babet Mêjûy Edebî Kurdîyewe, Bağdat, 1984, s. 147

(7) Ehmed Şerîfî bu adı "Eskişar" biçimde yazmıştır.

(8) Ehmed Şerîfî'nin bu bilgilerin bir bölümünü Dr. Marif Xeznedar'ın konuyla ilgili yazılarından almış olduğu anlaşılıyor.

Bak. Dr. Marif Xeznedar, yage., s. 147-148

- Dr. Marif Xeznedar, "Doktor Mistefa Şewqî Şairî Niştîmaperwerî Xakî Mukriyan",

- Mumtaz Heyderî, Mistefa Şewqî w Peyje, Hewlêr, 1985, s. 79 - 90

(9) 'Elî Rêbwar, "Le Babet Mêjûy Edebî Kurdîyewe", Sirwe, Urûmiye, no: 86, s. 22

yonlar taşıyan güçler, yalnızca doğuda süren savaşı ve PKK'yı algılamaktadırlar. Bu bağlamda son derece seviyesiz ve kışkırtıcı şoven yayınların yapılmasında hiçbir sakınca görülmemektedir. Oysa, Şıpır ırkçılığının Bosna'da yarattığı cehennem her gün basında ve televizyonlarda verilmektedir. Halk topluluklarını birbirine kırdırtan zihniyetin ürünleri kan içindedir ve yalnızca sefalet ve ölüm üretmektedir. Barajların patladığı yerde, sel felaketini önlemek hemen hemen olanaksızdır ve kan dökme zihniyeti düpedüz suçtur.

MHP Genel Başkanı'nın 5 Aralık tarihli Milliyet'te yayınlanan demeci şöyle:

şürüz. Çoluk çocuk demeden maşum insanlarımızı katleden kanlı katil kuduz köpeği Apo'ya aynı masaya oturamayız. Apo'ya 'Gel Abdullah Paşa Anadolu'nun kaçta kaçını istersin mi?' diyeceğiz. 'Türkiye 24 etnik gruptan meydana gelmiş pırlıl pırlıl bir mozaiktir' diyorlar. Türkiye'de yaşan insanlar Türktür, bu ülkenin asıl sahibi de Türk milletidir. Bu laflar zihinleri karıştırmak için uydurulmuş şeyler.

Bizi aldatmak için birileri çıkmış 'efendim bu işi çözelim' diyor. 'Güneydoğu Anadolu'da federasyon kurma da dahil herşeyi tartışalım' diyor. Neden tartışalım federasyonu? Biz

kiye'deki demokratik güçler bu zihniyete yabancı değildirler. Esasen bu zihniyetin bu ölçüler içinde açıkca kendisini ortaya koyması olumludur. Türkiye'de yaşayan insanlar geleceklelerini tehdit eden düşünceleri, politikaları en çıplak biçimleri ile görebilmelidirler. Buna ek olarak şu söylenebilir: Birileri Türkiye'de gerçekten bölücülük yapmaktadırlar. Binlerce yıllık bir tarihin içinden çıkıp gelen ve bu gün artık bu topraklar üzerinde ortak bir kaderi paylaşmak durumunda olan halk topluluklarının en nazik, en duyarlı yerleri kaşınarak kanatılmaktadır. Kültür seviyesi hızla düşürülen toplumun, en ilkel, en acımasız güdülerle insanı insan kılan, halkı halk kılan değer-

MHP GENEL BAŞKANI ALPARSLAN TÜRKES

'Gerekirse kan dökeriz'

10 yılda 13 bin insanın öldüğü bir ülkede, bir siyasi parti başkanının "Gerekirse kan dökeriz" türünden açıklamalar yapması endişe vericidir. Nerede, kimin kanı, niçin dökülecektir? Kan dökmeyi gerektiren sorun nedir? Yaşanılan ülkenin ordusu, polisi, güvenlik güçleri yok mudur? Bu ve benzeri sorular sorulabilir ve bu tür sorulara cevap vermek sanıldığından çok daha güçtür.

MHP Genel Başkanı A. Türkeş'in 5 Aralık tarihli gazetelerde yer alan demeci bu nedenle titiz bir dikkatle irdelenmelidir. Türkeş bu demecinde, insanların tartışma özgürlüğüne bile müdahale ediyor, bunu da aşarak ülkeyi bir kan ve ölüm cehennemine çevirmeye tehdit ediyor. Daha önce Refah Partisi'nin Genel Başkanı N. Erbakan, bir basın toplantısında çok farklı nedenlerle şöyle diyordu: "İktidara gelmek tatlı mı olacak kanlı mı olacak?". Erbakan'ın bu belirlemesi laik cumhuriyet ilkesini savunanları alarma geçirdi. Yargı hareketlendi. Aydınlar bütün olanakları ile Erbakan'ı eleştirdiler. A. Türkeş'in çok farklı nedenlerle, fakat çok daha açık bir dille ortaya koyduğu "kan dökme" tehdidi karşısında ise hemen hemen hiç ses çıkmadı. Bu suskunluğun başlıca gerekçesi Kürt sorununun bu gün geldiği noktada medyanın, üniversitelerin, politikacıların vb. içine girdikleri psikozdur. Kürtlerin, Türkiye'nin bütün bölgelerine yayılmış bir topluluk oldukları her nedense unutulmakta, muhtemel bir çatışmanın doğuracağı sonuçlar gözardı edilmektedir. Kürt denince, genel olarak Batıda yaşayan ve kitlelerin politik ve ideolojik biçimlenmesinde önemli fonksiyon-

● "Bizi aldatmak için birileri çıkmış 'efendim bu işi çözelim' diyor. 'Güneydoğu Anadolu'da federasyon kurma da dahil herşeyi tartışalım' diyor. Neden tartışalım federasyonu? Biz Güneydoğu ya da Doğu Anadolu'ya federasyon sistemini mi uygulayacağız? Neden tartışalım federasyonu? Birileri çıkmış 'efendim orada Kürdistan devleti kuralım' diyor. İş oraya geldiği zaman, papucum pahalı arkadaş. Hakkından geliriz."

Bu açıklamaları yorumlamak gerekli değil. Bir zihniyet, bir ideolojik saplantı söz konusudur. Ne Kürtler ve ne de Türkiye'deki demokratik güçler bu zihniyete yabancı değildirler. Esasen bu zihniyetin bu ölçüler içinde açıkca kendisini ortaya koyması olumludur."

"GEREKİRSE KAN DÖKERİZ"

MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş Güneydoğu Anadolu'da federasyon fikrinin kabul edilmesinin mümkün olmadığını belirterek "Türkiye'yi parçalamayız. Gerekirse kan dökeriz, dövüşürüz" dedi.

Anadolu Gurubu'nun Dede- man Oteli'ndeki toplantısında PKK'ya karşı siyasi mücadele fikrini savunanları sert bir dille eleştiren Türkeş bölücü örgütün sindirildiğini ancak terörün tümüyle sona ermediğini kaydetti. PKK'nın sinsi bir savaşla Türk'ü Türk'e, Müslüman'ı Müslüman'a boğazlatma siyaseti güttüğünü savunan Türkeş, şunları söyledi: "Ülkeyi böldürtmemek için gerekirse kan dökeriz, dövü-

Güneydoğu ya da Doğu Anadolu'ya federasyon sistemini mi uygulayacağız? Neden tartışalım federasyonu? Birileri çıkmış 'efendim orada Kürdistan devleti kuralım' diyor. İş oraya geldiği zaman, papucum pahalı arkadaş. Hakkından geliriz."

RP lideri Necmettin Erbakan'ın parti kurultayındaki "İktidara gelirse Kürtçe eğitime izin vereceğiz" sözlerini de eleştiren Türkeş, "Peki sonra sıra nereye gelecek? Parçalanmaya. Buna asla izin veremeyiz. Bu ülke üzerinde yaşan insanlar Türk'tür dilleri de Türkçe'dir" diye konuştu."

Bu açıklamaları yorumlamak gerekli değil. Bir zihniyet, bir ideolojik saplantı söz konusudur. Ne Kürtler ve ne de Tür-

leri, inançları körletiliyor. Yugoslavya faciası bütün çıplaklığı ile gözler önündeyken, şovenizmin, ırkçılığın paslı kasaturalarının öne çıkarılması karşısında ne politik ve ne de entellektüel bir direnme görülüyor.

Refah Partisi'nin %24-27 civarında oynayan oy potansiyeli karşısında panik içine giren güçler, laisizmin savunulması adı altında esasen şovenizmin, kör milliyetçi eğilimlerin kışkırtıcısı durumuna giriyorlar. Oysa dünya almış başını gidiyor. Bu o kadar böyledir ki, bu gün artık siyasal İslamın liderleri, Alman arabasına biniyorlar, Japon televizyonu seyrediyorlar ve Amerikan bilgisayarları kullanıyorlar. Refah'ın sayın lideri Erbakan'ın mal varlığı içinde en önemli birikimi Amerikan doları, Alman markı ve İsviçre frankı oluşturuyor. Türkeş türü milliyetçiliğin ürünleri, bir haftada 500 bin kişinin baltalarla doğrandığı Ruanda'da yüzbinlerce insanın cesetlerini kıyıları vuran kanlı nehirlerde ortaya çıkıyor. Bu toprakların en eski, en vefalı insanları olan Kürtlere karşı, militarist politikalarla beslenen toplum kesimlerinde ortaya çıkan kin, toplumun diğer kesimlerini de içine alarak her gün biraz daha genişlemekte, biraz daha derinleşmektedir. Milliyetçi güdülerini 21. Yüzyıla taşımak demek, kan ve ölümü, sefaleti ve yoksulluğu, ikelliği ve cehaleti 21 Yüzyıla taşımak demektir.

Ne ne yazık ki bu zihniyet bu gün Türkiye'de, iktidarın da özel gayretleri ile yükselen politik bir güç olarak ortaya çıkmaya hazırlanıyor. Kürt toplumu için politika üreten merkezler, bu tehdidin şemsiyesi olmamalıdır.